

KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV

PASTORAČNÉ OBRÁTENIE

FARSKÉHO SPOLOČENSTVA V SLUŽBE EVANJELIZAČNÉHO POSLANIA CIRKVI

INŠTRUKCIA

Vydal Spolok svätého Vojtecha, Trnava 2021

Z taliančiny preložil: Stanislav Gábor

OBSAH

Úvod

I. Pastoračné obrátenie

II. Farnosť v súčasnom kontexte

III. Význam farnosti v dnešnej dobe

IV. Misia – hlavné kritérium obnovy

V. Spoločenstvo spoločenstiev: farnosť, ktorá integruje, evanjelizuje a všíma si chudobných

VI. Od obrátenia ľudí k reforme štruktúr

VII. Farnosť a ďalšie vnútorné členenie diecézy

VII. a. Ako postupovať pri zriaďovaní zoskupenia farností

VII. b. Dekanát

VII. c. Pastoračná jednotka

VII. d Pastoračná zóna

VIII. Riadne a mimoriadne formy zverenia pastoračnej starostlivosti o farské spoločenstvo

VIII. a. Farár

VIII. b. Farský administrátor

VIII. c Farnosti zverené kňazom *in solidum*

VIII. d Farský vikár

VIII. e Diakoni

VIII. f. Zasvätené osoby

VIII. g Laici

- VIII. h. Ďalšie formy zverenia pastoračnej starostlivosti
- IX. Farské úlohy a služby
- X. Orgány cirkevnej spoluzodpovednosti
 - X. a. Ekonomická rada farnosti
 - X. b. Pastoračná rada farnosti
 - X. c. Iné formy spoluzodpovednosti v pastoračnej starostlivosti
- XI. Milodar za vysluhovanie sviatostí
- Záver

Úvod

1. Učenie Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi a značné spoločenské a kultúrne zmeny ostatných desaťročí podnietili niektoré partikulárne cirkvi k tomu, aby upravili formu, akou je zverená pastoračná starostlivosť o farské spoločenstvá. Tento proces priniesol nové skúsenosti, pri ktorých bol väčšmi docenený rozmer spoločenstva, a pod vedením duchovných pastierov sa uskutočnila harmonická syntéza chariziem a povolaní v službe ohlasovania evanjelia, ktorá lepšie zodpovedá dnešným potrebám evanjelizácie.

Pápež František na začiatku svojho pontifikátu pripomenul dôležitosť „tvorivosti“, čo znamená „hľadanie nových ciest“, teda „hľadanie cesty ohlasovania evanjelia“. Svätý Otec v tejto súvislosti, uzatvára: „Cirkev, dokonca aj *Kódex kánonického práva* nám dáva toľko, toľko veľa možností, tak veľkú voľnosť v tomto smere“ [1].

2. Situácie opísané v tejto inštrukcii predstavujú vzácnu príležitosť na pastoračné obrátenie v misijnom zmysle. Sú v podstate pozvaním pre farské spoločenstvá, aby vyšli zo seba samých, a ponúkajú aj nástroje na reformu farských štruktúr, zameranú na nový štýl spoločenstva a spolupráce, štýl stretnutia a blízkosti, milosrdenstva a starosti o ohlasovanie evanjelia.

I. Pastoračné obrátenie

3. Pastoračné obrátenie je jednou zo základných tém „novej etapy evanjelizácie“ [2], ktorú má dnes Cirkev podporovať, aby sa kresťanské spoločenstvá stávali čoraz viac pulzujúcimi centrami stretnutia s Kristom.

Z tohto dôvodu Svätý Otec pripomína: „Ak nás niečo má sväto znepokojovať alebo trápiť naše svedomie, tak je to tá vec, že mnoho našich bratov žije bez sily, svetla a útechy priateľstva s Ježišom Kristom, bez spoločenstva viery, ktoré ich prijíma, bez horizontu zmyslu a života. Dúfam, že skôr než strach z urobenia chyby bude nás pobádať strach z uzatvorenia sa do štruktúr, ktoré nám poskytujú falošnú istotu; do predpisov, ktoré nás menia na neúprosných sudcov, do zvyklostí, uprostred ktorých sa cítime pokojní, i keď vonku je veľa hladných a Ježiš nám neustále opakuje: ‚Vy im dajte jesť!‘ (Mk 6, 37).“ [3]

4. Cirkev, pobádaná týmto svätým nepokojom, „verná svojim vlastným tradíciám a zároveň vedomá si svojho univerzálneho poslania, môže sa spájať s rozličnými formami kultúry, čím získava aj Cirkev, aj jednotlivé kultúry“. [4] Naozaj, plodné a tvorivé stretnutie evanjelia s kultúrou vedie k pravému pokroku. Na jednej strane sa Božie slovo vteľuje do dejín ľudstva, pričom ich obnovuje. Na druhej strane sa „Cirkev ... môže zveľaďovať a naozaj sa aj zveľaďuje vývojom spoločenského života ľudstva“, [5] aby sa prehĺbilo poslanie, ktoré jej zveril Kristus a bolo lepšie vyjadrené v dobe, v ktorej žije.

5. Cirkev ohlasuje, že „Slovo sa telom stalo a prebývalo medzi nami“ (Jn 1, 14). Toto Božie slovo, ktorému sa zaľúbilo prebývať medzi ľuďmi, bolo prijaté so svojím nevyčerpatelným bohatstvom [6] rozličnými národmi po celom svete a zveľaďilo v nich najušľachtilejšie túžby ako túžbu po Bohu, dôstojnosť života každého človeka, rovnosť medzi ľuďmi a rešpektovanie rozdielov v jedinej ľudskej rodine, dialóg ako prostriedok spoluúčasti, túžba po mieri, pohostinnosť ako výraz bratstva a solidarity, zodpovednú ochranu stvorenia. [7]

Nemožno preto ani pomyslieť na to, aby niečo také nové, ktoré sa ešte stále nerozšírilo až do končín sveta, stratilo na sile, alebo, ešte horšie, sa rozplynulo. [8] Aby mohla cesta ohlasovania Božieho slova ďalej pokračovať, kresťanské spoločenstvá musia nadobudnúť zreteľnú misijnú rozhodnosť, „schopnú všetko premeniť tak, aby sa zvyky, štýly, hodiny, jazyk a všetky cirkevné štruktúry stali vhodnými prostriedkami na evanjelizáciu súčasného sveta – viac než prostriedkami sebazáchovy“. [9]

II. Farnosť v súčasnom kontexte

6. Toto misijné obrátenie, ktoré prirodzene vedie aj k reforme štruktúr, sa týka najmä farnosti, spoločenstva zhromaždeného okolo stola Slova a Eucharistie.

Farnosť má dlhú históriu a od svojich počiatkov zohrávala zásadnú úlohu v živote kresťanov i v rozvoji a pastoračii Cirkvi. Už v listoch svätého Pavla možno spozorovať jej prvé zmienky o farnosti. Niektoré Pavlove texty totiž poukazujú na vytváranie malých spoločenstiev ako domácich cirkví, ktoré apoštol označuje jednoducho slovom „dom“ (porov. napríklad *Rim* 16, 3-5; *1 Kor* 16, 19-20; *Flp* 4, 22). V týchto „domoch“ možno rozpoznať zrod prvých „farností“.

7. Farnosť teda bola od svojho vzniku odpoveďou na konkrétnu pastoračnú potrebu priblížiť evanjelium Božiemu ľudu cez ohlasovanie viery a vysluhovanie sviatostí. Etymológia samotného termínu „farnosť“ nám dáva pochopiť zmysel tejto inštitúcie: farnosť je domom uprostred domov[10] a zodpovedá logike vtelenia Ježiša Krista, ktorý žije a pôsobí v ľudskom spoločenstve. Preto farnosť, ktorú viditeľne predstavuje bohoslužobné miesto, je znakom trvalej prítomnosti Vzkrieseného Pána uprostred svojho ľudu.

8. Územné usporiadanie farnosti sa však dnes musí konfrontovať so špecifickou črtou súčasného sveta, v ktorom rastúca mobilita a digitálna kultúra rozšírili hranice života. Na jednej strane sa totiž život ľudí čoraz menej identifikuje s vymedzeným a nemenným geografickým kontextom, a odohráva sa skôr v „globálnej a pluralitnej dedine“. Na druhej strane digitálna kultúra nenávratne zmenila chápanie priestoru, ako aj jazyk a správanie ľudí, najmä mladších generácií.

Ľahko možno predpokladať, že neustály rozvoj technológií bude naďalej meniť spôsob myslenia a chápania, aké bude mať človek o sebe a o spoločenskom živote. Rýchlosť zmien, striedanie kultúrnych modelov, ľahká mobilita a rýchlosť komunikácie menia vnímanie času a priestoru.

9. Farnosť ako živé spoločenstvo veriacich je zasadená do takého kontextu, v ktorom sa čoraz menej vníma pripútanie k určitému územiu; v ktorom sa znásobujú miesta, kde človek patrí; v ktorom hrozí riziko, že sa medziludské vzťahy rozplynú vo virtuálnom svete bez akýchkoľvek záväzkov či zodpovednosti voči blíznym.

10. Je zrejmé, že tieto kultúrne zmeny a meniace sa väzby k určitému územiu podporujú v Cirkvi vďaka pôsobeniu Ducha Svätého nové komunitné rozlišovanie, „ktoré spočíva nazeraní na skutočnosť Božími očami, v optike jednoty a spoločenstva“. [11] Preto je

naliehavo potrebné, aby sa celý Boží ľud zapojil do úsilia prijať pozvanie Ducha, aby sa začal proces „omladenia“ tváre Cirkvi.

III. Význam farnosti v dnešnej dobe

11. Na základe takého rozlišovania má farnosť zachytiť požiadavky doby, aby prispôsobila svoju službu potrebám veriacich a historickým zmenám. Je potrebná obnovená dynamika, ktorá nám umožní v duchu dokumentov Druhého vatikánskeho koncilu a následného učiteľského úradu znovuobjaviť povolanie každého pokrsteného – byť Ježišovým učeníkom a hlásateľom evanjelia.

12. Konciloví otcovia vskutku predvídavo napísali: „Pastoračná starostlivosť má byť okrem toho vždy preniknutá misionárskym duchom.“[12] V nadväznosti na toto učenie svätý Ján Pavol II. ďalej upresnil: „Farnosť treba zdokonaľiť a integrovať v mnohých ďalších aspektoch. Stále však zostáva nezastupiteľným organizmom a má prvoradý význam vo viditeľných štruktúrach Cirkvi“, aby „sa evanjelizácia stala základom celej pastoračnej činnosti ako prioritná a naliehavá úloha“. [13] Benedikt XVI. neskôr učil, že „farnosť je maják, ktorý vyžaruje svetlo viery, a tým naplňa najhlbšie a opravdivé túžby ľudského srdca, pretože dáva životu jednotlivcov a rodín zmysel a nádej“. [14] Napokon pápež František pripomína, že „farnosť prostredníctvom všetkých svojich aktivít povzbudzuje a formuje svojich členov, aby boli činní v evanjelizácii“. [15]

13. Na podporu ústredného významu misijnej prítomnosti kresťanského spoločenstva vo svete [16] je dôležité uvažovať nielen o novej skúsenosti farnosti, ale v rámci nej aj o službe a poslaní kňazov, ktorých úlohou spolu s veriacimi laikmi je byť soľou a svetlom sveta (porov. *Mt* 5, 13 – 14), lampou na svietniku (porov. *Mk* 4, 21) a ukazovať tvár evanjelizujúceho spoločenstva schopného primerane porozumieť znameniam čias, ktoré vydáva dôveryhodné svedectvo života podľa evanjelia.

14. Vychádzajúc z uvažovania o znameniach čias a pod vplyvom Ducha Svätého je tiež potrebné vydávať nové znaky: keďže farnosť, na rozdiel od minulosti, už viac nie je hlavným miestom zhromažďovania a stretávania sa, potrebuje hľadať iné spôsoby, ako byť nablízku a priblížiť sa okoliu, než svojimi bežnými aktivitami. Táto úloha nepredstavuje záťaž, ktorú treba znášať, ale výzvu, ktorú treba s nadšením prijať.

15. Pánovi učeníci sa pri nasledovaní svojho majstra a v škole svätcov a duchovných pastierov, ba niekedy aj vďaka bolestným skúsenostiam naučili trpezlivo čakať na Božie časy a cesty a živilo istotu, že On je vždy prítomný až do konca čias a že Duch Svätý – srdce, ktorým pulzuje život Cirkvi – zhromažďuje Božie deti roztrúsené po celom svete. Kresťanské spoločenstvo sa preto nemusí báť spustenia a sprevádzania procesov na miestach, kde žijú ľudia rôznych kultúr, lebo má pevnú istotu, že pre Kristových učeníkov „nie je nič naozaj ľudské, čo by nenašlo ozvenu v ich srdciach“. [17]

IV. Misia – hlavné kritérium obnovy

16. V rámci prebiehajúcich zmien, farnosť napriek veľkorysému úsiliu niekedy nedokáže primerane splniť mnohé očakávania veriacich, najmä vzhľadom na rôznorodé druhy spoločenstiev. [18] Je pravda, že charakteristickým znakom farnosti je jej zakorenenie tam, kde ľudia žijú svoj každodenný život. Avšak zvlášť dnes tento priestor už nie je ohraničený len geograficky, ale kontextom, v ktorom každý žije svoj život, tvorený vzťahmi, vzájomnou pomocou a starobylými tradíciami. Práve na tomto „existenčnom území“ sa odohrávajú výzvy, ktorým Cirkvi čelí uprostred spoločnosti. Preto taká pastoračná činnosť, ktorá prebieha výlučne v oblasti územných hraníc farnosti, sa zdá byť zastaraná. Často sú to práve farníci, ktorí už viac nechápu tento spôsob, ktorý akoby bol viac poznačený nostalgiou za minulosťou než inšpirovaný odvahou do budúcnosti. [19] Na druhej strane je potrebné poznamenať, že územný princíp zostáva na kánonickej úrovni plne v platnosti vtedy, keď to právo vyžaduje. [20]

17. Samotné opakovanie činností bez vplyvu na život konkrétnych ľudí, zostáva neplodným pokusom o prežitie, ktorý sa vo všeobecnosti často prijíma ľahostajne. Ak farnosť nežije duchovnou dynamikou spojenou s evanjelizáciou, vystavuje sa riziku, že sa stane štruktúrou zahľadenou iba do seba a skostnatenou, ktorá ponúka skúsenosti, bez evanjeliovej príchuti a misijného zápalu, určené azda len pre malé skupinky.

18. Obnova evanjelizácie si vyžaduje novú pozornosť a pastoračné návrhy rôzneho druhu, aby sa Božie slovo a sviatosťný život mohli dostať ku každému takým spôsobom, ktorý zodpovedá jeho životnej situácii. V súčasnosti sa príslušnosť k Cirkvi čoraz menej viaže na to, odkiaľ členovia pochádzajú a kde vyrástli, ale skôr je pre ňu smerodajné spoločenstvo,

ktoré si osvojili, [21] v ktorom majú veriaci hlbšiu skúsenosť Božieho ľudu, čiže tela zloženého z mnohých údov, kde sa každý úd stará o dobro celého organizmu (porov. *1 Kor* 12, 12 – 27).

19. Okrem miesta a ďalších dôvodov cirkevnej príslušnosti, je farské spoločenstvo ľudským prostredím, v ktorom sa uskutočňuje evanjelizačné dielo Cirkvi, vysluhujú sa sviatosti a zakusuje sa dobročinná láska v misijnej dynamike, ktorá – okrem toho, že je neoddeliteľnou súčasťou pastoračnej činnosti – stáva sa rozlišovacím kritériom na overenie jej pravosti. V súčasnej dobe, ktorá je niekedy poznačená marginalizáciou a osamelosťou, má byť farské spoločenstvo živým znakom Kristovej blízkosti prostredníctvom siete bratských vzťahov zameraných na nové formy chudoby.

20. Vzhľadom na tomu, čo bolo doteraz povedané, je potrebné stanoviť perspektívy, ktoré umožnia obnovenie „tradičných“ farských štruktúr z misijného hľadiska. To je jadrom želaného pastoračného obrátenia, ktoré sa musí týkať ohlasovania Božieho slova, sviatostného života a svedectva dobročinnnej lásky, teda základných oblastí, v ktorých farnosť vzrastá a pripodobňuje sa tajomstvu, v ktoré verí.

21. Pri čítaní *Skutkov apoštolov* si uvedomujeme, aký veľký význam má Božie slovo, ktorého vnútornú silu spôsobuje obrátenie srdca. Ono je tým pokrmom, ktorým sa živia Pánovi učeníci a činí ich svedkami evanjelia v rôznych životných okolnostiach. Sväté písmo obsahuje prorockú silu, ktorá ho robí stále živým. Je preto potrebné, aby farnosť vychovávala k čítaniu a uvažovaniu o Božom slove prostredníctvom rôznorodých spôsobov jeho ohlasovania, [22] využívajúc jasné a zrozumiteľné formy jeho komunikovania, ktoré by hovorili o Pánu Ježišovi v súlade so stále novým svedectvom *kerygmy* [23].

22. Slávenie eucharistického tajomstva je „prameňom a vrcholom celého kresťanského života“ [24], a preto predstavuje podstatný okamih pri vytváraní farského spoločenstva. Pri slávení Eucharistie si Cirkev uvedomuje samotný význam svojho mena (ekklezia): zvolané zhromaždenie Božieho ľudu, ktorý chváli, prosí, prihovára sa a ďakuje. Pri jej slávení sa kresťanské spoločenstvo otvára pre živú prítomnosť ukrižovaného a zmŕtvychvstalého Pána, pričom prijíma zvesť o celom jeho tajomstve spásy.

23. Cirkev tu vníma potrebu znovuobjaviť kresťanskú iniciáciu, ktorá tým, že vŕahuje do tajomstva samotného Božieho života, plodí nový život. Je to v podstate neprestajná cesta, ktorá súvisí nielen so sláveniami alebo udalosťami, pretože tu v prvom rade nejde o povinné vykonanie určitého „obradu prechodu“, ale skôr o perspektívu neustáleho nasledovania Krista. V tejto súvislosti môže byť užitočné zostaviť také mystagogické postupy, ktoré by sa skutočne dotýkali života. [25] Aj katechéza sa musí predkladať ako neustále ohlasovanie Kristovho tajomstva, aby plnosť Krista (porov. *Ef* 4, 13) v srdci pokrstených stále rástla prostredníctvom osobného stretnutia s Pánom života.

Ako pripomenul pápež František, je potrebné „upriamiť pozornosť na dva falzifikáty svätosti, ktoré by nás mohli zviest’ zo správnej cesty: gnosticizmus a pelagianizmus. Sú to dve herézy, ktoré sa objavili v prvých kresťanských storočiach, sú však stále alarmujúco aktuálne“. [26] V prípade gnosticizmu ide o abstraktnú vieru, len intelektuálnu, tvorenú poznatkami, ktoré ostávajú vzdialené od života, zatiaľ čo pelagianizmus vedie človeka k tomu, aby sa spoliehal iba na vlastné sily a ignoroval pôsobenie Ducha.

24. V tajomnom prelínaní Božieho a ľudského konania sa ohlasovanie evanjelia uskutočňuje prostredníctvom mužov a žien, ktorí svojím životom dôveryhodne šíria to, čo ohlasujú, v spleti medziľudských vzťahov, ktoré vzbudzujú dôveru a nádej. V súčasnom období, ktoré je často poznačené ľahostajnosťou, uzavretím jednotlivca do seba a odmietaním druhého, je znovuobjavenie bratstva zásadné, pretože evanjelizácia úzko súvisí s kvalitou medziľudských vzťahov. [27] Takýmto spôsobom si kresťanské spoločenstvo osvojuje Ježišovo slovo, ktoré nás pobáda, aby sme „zatiehli na hĺbinu“ (*Lk* 5, 4) v dôvere, že samotná Majstrova výzva spustiť siete zaručuje istotu „hojného úlovku“. [28]

25. „Kultúra stretnutia“ podporuje dialóg, solidaritu a otvorenosť voči všetkým, čím vyzdvihuje ústredné postavenie človeka. Preto je nevyhnutné, aby farnosť bola „miestom“, ktoré ľudí spája a priaznivo pôsobí na rast dlhodobých osobných vzťahov, ktoré umožnia každému zažiť pocit spolupatričnosti a prijatia.

26. Farské spoločenstvo je povolanie rozvíjať skutočné a opravdivé „umenie blízkosti“. Ak farnosť zapustí hlboké korene, stane sa skutočne miestom, kde sa prekonáva osamelosť, ktorá postihuje životy mnohých ľudí, ako aj „svätyňou, do ktorej sa chodia napiť vysmädnutí, aby vládali pokračovať v ceste, centrom neustáleho misijného poslania“. [29]

V. Spoločenstvo spoločenstiev: farnosť, ktorá integruje, evanjelizuje a všíma si chudobných

27. Cieľom misijného a evanjelizačného pôsobenia Cirkvi je vždy Boží ľud ako celok. *Kódex kánonického práva* zvyrazňuje, že farnosť sa neidentifikuje s budovou alebo súborom štruktúr, ale s konkrétnym spoločenstvom veriacich, ktorého vlastným pastierom je farár. [30] V tejto súvislosti pápež František pripomenul, že „farnosť je prítomnosťou Cirkvi na konkrétnom území; miestom načúvania Božiemu slovu a rastu kresťanského života; miestom dialógu, ohlasovania a štedrej lásky; miestom adorácie a slávenia“, a potvrdil, že farnosť je „spoločenstvo spoločenstiev“. [31]

28. Jednotlivé zložky, z ktorých sa skladá farnosť, majú tvoriť spoločenstvo (*communio*) a jednotu. V miere, v akej si každý uzná svoju komplementárnu úlohu a dáva ju do služby spoločenstvu, na jednej strane vidieť, ako sa plne uskutočňuje služba farára a ďalších spolupracujúcich kňazov ako pastierov, a na druhej strane zas vyniká osobitosť rôznych chariziem diakonov, zasvätených osôb a laikov, pretože sa každý usiluje o budovanie jedného tela (porov. *1 Kor* 12, 12).

29. Farnosť je preto spoločenstvo zvolané Duchom Svätým na ohlasovanie Božieho slova a na znovuzrodenie nových členov v krstnom prameni. Farnosť, zhromaždená okolo svojho pastiera, slávi pamiatku Pánovho umučenia, smrti a zmŕtvychvstania, vydáva svedectvo viery v dobročinnnej láske, pričom trvalo prežíva misijné poslanie, aby nikomu nechýbalo spasiteľné posolstvo, ktoré dáva život.

V tejto súvislosti sa pápež František vyjadril takto: „Farnosť nie je zastaraná štruktúra; má veľkú flexibilitu a môže na seba vziať rozličné podoby – v závislosti od schopností a misijnej kreativity svojho pastiera a miestneho spoločenstva. Aj keď to určite nie je jediná inštitúcia ohlasovania evanjelia, ak je schopná neustále sa reformovať a adaptovať, bude aj naďalej ‚Cirkvou, ktorá žije uprostred domov svojich synov a dcér‘. To predpokladá, že bude naozaj v kontakte s rodinami a so životom veriacich a že nezostane len nefunkčnou štruktúrou oddelenou od ľudí alebo skupinou vyvolených, ktorí sú zahľadení do seba. ... Musíme si však uvedomiť, že výzva na obnovu a reformu farností ešte nepriniesla dostatočné ovocie, ktorým by malo byť to, aby farnosti boli bližšie ľuďom, aby sa stali prostredím živého spoločenstva i spolupráce a celkom sa sústredili na misiu.“ [32]

30. Farnosti nemôže byť cudzí „duchovný a cirkevný štýl pútnických miest“ – skutočných „misijných základní“ – charakterizovaný pohostinnosťou, životom modlitby a ticha, ktorý posilňuje ducha, ako aj vysluhovaním sviatosti zmierenia a pozornosťou voči chudobným. Púte, ktoré podnikajú farské spoločenstvá do rôznych svätýň a pútnických miest, sú cennými nástrojmi rozvíjania bratskej jednoty a spoločenstva, takže sa po návrate domov stáva ich každodenný život otvorenejším a pohostinnejším [33].

31. V tomto smere je zrejmé, že pútnické miesto či svätyňa má zahŕňať súbor charakteristických znakov a služieb, ktoré by analogicky mala mať aj farnosť, predstavujúca pre mnohých veriacich vytúžený cieľ ich vlastného vnútorného hľadania a miesto, kde sa stretávajú s tvárou milosrdného Krista a Cirkvou vlúdneho prijatia.

Vo svätyniach môžu veriaci znovuobjaviť „pomazanie od Svätého“ (*1 Jn 2, 20*), to znamená ich vlastné krstné zasvätenie. Na týchto miestach sa učia horlivo sláviť v liturgii tajomstvo Božej prítomnosti uprostred svojho ľudu, spoznávajú krásu evanjelizačného poslania každého pokrsteného a objavujú volanie preukazovať dobročinnú lásku na miestach, kde žijú. [34]

32. Ako „pútnická svätyňa“ otvorená pre všetkých, tak nám aj farnosť, ktorá sa má dostať ku každému bez výnimky, pripomína, že chudobní a vylúčení musia mať vždy privilegované miesto v srdci Cirkvi. Ako povedal Benedikt XVI.: „Chudobní sú privilegovanými príjemcami evanjelia“. [35] Pápež František zasa napísal, že „nová evanjelizácia je pozvaním spoznať spásonosnú silu pôsobiacu v ich životoch a umiestniť ich do centra putovania Cirkvi. Sme povolaní, aby sme v nich objavili Krista; aby sme im prepožičali svoj hlas na pomoc v ich problémoch, ale sme povolaní aj na to, aby sme boli ich priateľmi; aby sme ich počúvali, chápali a prijímali tajomnú múdrosť, ktorú nám Boh chce dať ich prostredníctvom“. [36]

33. Veľmi často je farské spoločenstvo prvým miestom ľudského a osobného stretnutia chudobných s tvárou Cirkvi. Zvlášť kňazi, diakoni a zasvätené osoby by mali súcítne pristupovať k „zranenému telu“ [37] bratov, navštevovať ich v chorobe, podporovať ľudí a rodiny bez práce a otvárať dvere tým, ktorí sú v núdzi. Farské spoločenstvo upierajúc pohľad na tých posledných evanjelizuje a dáva sa evanjelizovať chudobnými, čím znovu nachádza spoločenskú angažovanosť pri ohlasovaní evanjelia vo všetkých svojich rozmanitých prostrediach [38], pričom nezabúda na „najvyššie pravidlo“ lásky, podľa ktorého budeme súdení. [39]

VI. Od obrátenia ľudí k reforme štruktúr

34. V tomto procese obnovy a reštrukturalizácie by sa mala farnosť vyhnúť riziku, že upadne do prílišného a byrokratického organizovania podujatí a ponúkania služieb, ktoré nevyjadrujú dynamiku evanjelizácie, ale sú skôr prostriedkom sebazáchovy. [40]

Pápež František, citujúc slová svätého Pavla VI., so svojou typickou otvorenosťou poukázal na to, že „Cirkev musí prehľbiť poznanie o sebe samej, musí sa zamyslieť nad tajomstvom, ktoré je jej vlastné. ... Existujú cirkevné štruktúry, ktoré obmedzujú evanjelizačný dynamizmus; a rovnako existujú dobré štruktúry, ktoré ho napomáhajú, ak sú naplnené životom, ktorý ich hýbe, podporuje a hodnotí. Bez nového života a autentického evanjeliového ducha, bez ‚vernosti Cirkvi vlastnému povolaniu‘ sa každá nová štruktúra zakrátko pokazí“. [41]

35. Reforma štruktúr, ktorú si farnosť stanoví za cieľ, vyžaduje „smerom hore“ zmenu mentality a vnútornú obnovu predovšetkým tých, ktoré sú zodpovední za pastoračné vedenie. Aby boli pastieri verní svojmu povereniu, ktoré dostali od Krista, a najmä farári, „hlavní spolupracovníci biskupa“, [42] musia naliehavo pociťovať potrebu misijnej reformy pastorácie.

36. Uvedomujúc si, že kresťanské spoločenstvo má svoje hlboké dejinné a citové väzby, žiadny pastier nesmie zabúdať na to, že viera Božieho ľudu sa viaže na rodinné a komunitné spomienky. Posvätné miesto môže veľmi často pripomínať významné okamihy života minulých generácií, tváre a udalosti, ktoré poznačili osobné a rodinné dejiny. Aby sa predišlo zbytočným nedorozumeniam a zraneniam, je dôležité, aby sa procesy reštrukturalizácie farských a niekedy aj diecéznych spoločenstiev uskutočňovali s určitou prispôsobivosťou a postupnosťou.

Pápež František v súvislosti s reformou rímskej kúrie zdôraznil, že postupnosť „je ovocím nevyhnutného rozlišovania, ktoré zahŕňa historický proces, načasovanie a etapy, overovanie, opravy, skúšobný chod, schválenie ‚ad experimentum‘. V týchto prípadoch preto nejde o nerozhodnosť, ale o prispôsobenie potrebné na dosiahnutie skutočnej reformy“. [43] Je potrebné dávať pozor na to, aby sme „neurýchľovali čas“, a nezavádzali reformy príliš unáhlene a podľa všeobecných kritérií, ktoré sa riadia logikou vypracovanou „za stolom“, pričom zabúdajú na konkrétnych ľuďoch, ktorí žijú na danom území. Každý projekt musí brať totiž do úvahy skutočný život daného spoločenstva, musí byť zavedený bez otrasov a musí

nevyhnutne obsahovať fázu predbežných konzultácií, fázu postupného uskutočňovania a overovania.

37. Takáto obnova sa, samozrejme, netýka iba farára, ani ju nemožno uložiť zhora a vylúčiť pritom Boží ľud. Pastoračné obrátenie štruktúr zahŕňa vedomie, že „svätý ľud verný Bohu je pomazaný milosťou Ducha Svätého. Preto v čase uvažovania, premýšľania, hodnotenia, rozlišovania musíme byť voči tomuto pomazaniu veľmi pozorní. Zakaždým, keď sme ako Cirkev, ako pastieri, ako zasvätení zabudli na túto istotu, kráčame nesprávnou cestou. Zakaždým, keď chceme potlačiť, umlčať, zničiť, ignorovať alebo zredukovať Boží ľud v jeho celistvosti a v jeho odlišnostiach na malé elity, vytvárame spoločenstvá, pastoračné plány, teologické akcenty, duchovnosť a štruktúry bez koreňov, bez dejín, bez tváre, bez pamäti, bez tela, teda napokon bez života. V okamihu, keď sa odtrhneme od života Božieho ľudu, pustneme a kazíme podstatu Cirkvi.“ [44]

V tomto zmysle nie samo duchovenstvo uskutočňuje premenu, podnietenú Duchom Svätým, ale je zapojené do obrátenia, ktoré sa týka všetkých zložiek Božieho ľudu [45]. Preto je potrebné „uvedomelo a jasne hľadať priestor spoločenstva a zapojenia, aby pomazanie celého Božieho ľudu našlo svoje konkrétne spôsoby, ako sa môže prejaviť“. [46]

38. Je teda zrejmé, aké potrebné je prekonať takú koncepciu farnosti, ktorá je zameraná na seba, ako aj „klerikalizáciu pastoračnej činnosti“. Ak uvážime, že Boží ľud „žije v podmienkach dôstojnosti a slobody Božích detí, v ktorých srdci prebýva Duch Svätý ako v chráme“, [47] pobáda nás to k tomu, aby sme podporovali takú prax a modely, prostredníctvom ktorých sa každý pokrstený mocou daru Ducha Svätého a prijatých chariziem stáva aktívnym činiteľom evanjelizácie, v súlade so štýlom a podľa spôsobov určitého organického spoločenstva, či už ide o ďalšie farské spoločenstvá, alebo o celkovú pastoračnú diecézu. Celé spoločenstvo je totiž subjektom zodpovedným za misiu, pretože Cirkev sa nestotožňuje iba s hierarchiou, ale sa utvára ako Boží ľud.

39. Úlohou pastierov bude udržiavať túto dynamiku živou, aby každý pokrstený mohol objaviť, že je aktívnym činiteľom evanjelizácie. Spoločenstvo kňazov, ktoré je neustále na ceste permanentnej formácie, [48] musí múdro uplatňovať umenie rozlišovania, ktoré umožňuje, aby farský život rástol a dozrieval pri uznávaní rôznych povolaní a služieb. Preto kňaz ako člen a služobník Božieho ľudu, ktorý mu bol zverený, nemôže nastúpiť na jeho

miesto. Farské spoločenstvo je oprávnené navrhovať formy služby, ohlasovania viery a svedectva dobročinnnej lásky.

40. Ústredné postavenie Ducha Svätého – zadarmo daného daru Otca a Syna pre Cirkev – nás vedie k tomu, aby sme hlboko prežívali rozmer nezištnosti podľa Ježišovho učenia: „Zadarmo ste dostali, zadarmo dávajte“ (Mt 10, 8). Ježiš učil svojich učeníkov postojom veľkodušnej služby, aby bol každý z nich darom pre druhých (porov. Jn 13,14 – 15), a aby sa prednostne venovali chudobným. Odtiaľ, okrem iného, vyplýva požiadavka „neobchodovať“ so sviatostným životom a nevzbudzovať dojem, že vysluhovanie sviatostí – najmä Najsvätejšej Eucharistie – a ďalšie ministeriálne činnosti podliehajú poplatkom.

Na druhej strane pastier, ktorý veľkodušne a nezištno slúži stádu, je tiež povinný formovať veriacich, aby sa každý člen spoločenstva cítil zodpovedný a priamo zaangažovaný na uspokojovaní potrieb Cirkvi prostredníctvom rôznych foriem pomoci a solidarity, ktorú farnosť potrebuje, aby mohla vykonávať svoju pastoračnú službu slobodne a efektívne.

41. Misia, ktorú má farnosť ako pulzujúce centrum evanjelizácie, sa preto týka celého Božieho ľudu a rôznych jeho členov: kňazov, diakonov, zasvätených osôb i veriacich laikov, každého podľa jeho vlastnej charizmy a podľa zodpovednosti, ktorá mu prislúcha za zverené úlohy.

VII. Farnosť a ďalšie vnútorné členenie diecézy

42. Pastoračné obrátenie farského spoločenstva v misijnom zmysle nadobúda svoju formu a vyjadrenie v postupnom procese obnovy štruktúr a v dôsledku toho aj v rozmanitých spôsoboch zverenia pastoračnej starostlivosti a účasti na jej vykonávaní, ktoré zahŕňajú všetkých členov Božieho ľudu.

43. V súvislosti s vnútorným členením územia diecézy [49] a vychádzajúc z dokumentov učiteľského úradu Cirkvi sa už niekoľko desaťročí v bežnom jazyku používajú okrem termínov farnosť a dekanáty, ktoré uvádza platný *Kódex kánonického práva*, [50] výrazy ako „pastoračná jednotka“ a pastoračná zóna“. Tieto pomenovania de facto označujú nové formy pastoračného usporiadania diecézy a vyjadrujú nový vzťah medzi veriacimi a daným územím.

44. Pokiaľ ide o pojmy „pastoračná jednotka“ alebo „zóna“, zjavne si nemožno myslieť, že riešenie mnohorakých problémov súčasnosti spočíva jednoducho v novom pomenovaní už existujúcich štruktúr. Jadrom tohto procesu obnovy, pri vyhýbaní sa veľkým zmenám a skôr cez podporu a usmerňovanie, je potreba nájsť také štruktúry, prostredníctvom ktorých sa vo všetkých zložkách Božieho ľudu oživí spoločné povolanie k evanjelizácii, smerom k účinnejšej pastoračnej starostlivosti o Boží ľud, ktorej „kľúčovým faktorom“ je blízkosť.

45. V tomto smere kanonické právne normy zdôrazňujú potrebu, aby bola každá diecéza rozdelená na jednotlivé územné časti [51] s tým, že je možné následne ich zoskupiť do určitých celkov, ktoré sú medzistupňom medzi samotnou diecézou a príslušnou farnosťou. V dôsledku toho možno s prihliadnutím na veľkosť diecézy a jej konkrétnu pastoračnú skutočnosť stanoviť rôzne typy zoskupenia farností. [52]

V jadre týchto zoskupení žije a pôsobí komunitný rozmer Cirkvi, s osobitným zreteľom na konkrétne územie, a preto pri ich zriaďovaní treba čo najviac zohľadniť, aby išlo o homogénne obyvateľstvo s podobnými zvykmi, ako aj spoločné charakteristické črty daného územia, aby sa posilnil blízky vzťah medzi farármi a ostatnými pastoračnými pracovníkmi. [53]

VII. a. Ako postupovať pri zriaďovaní zoskupenia farností

46. Predovšetkým je potrebné, aby biskup skôr, než pristúpi k zriadeniu zoskupenia farností, túto vec prekonzultoval s kňazskou radou, [54] v súlade s kánonickými normami a v mene záväznej cirkevnej spoluzodpovednosti, na ktorej sa rôznym spôsobom podieľa biskup i členovia tejto rady.

47. V prvom rade sa zoskupenia viacerých farností môžu vytvárať v jednoduchej *federatívnej* forme, pričom združené farnosti si zachovávajú svoju odlišnú identitu.

V súlade s kánonickými predpismi je pri zakladaní akýchkoľvek druhov zoskupení susedných farností okrem toho zrejmé, že musia rešpektovať podstatné prvky stanovené všeobecným právom pre farnosť ako právnickú osobu, od ktorých nemôže dišpenzovať ani biskup. [55] Pre každú farnosť, ktorú biskup zamýšľa zrušiť, musí vydať osobitný dekrét spolu s príslušným zdôvodnením. [56]

48. Vzhľadom na uvedené môže zoskupovať, ako aj zriaďovať alebo rušiť farnosti len diecézny biskup v súlade s normami stanovenými kánonickým právom, to znamená *začlenením*, ktorým sa jedna farnosť stáva súčasťou druhej, pričom je ňou pohltená, a tým stráca svoju pôvodnú individualitu a právnu subjektivitu; alebo samotným *zlúčením*, ktorým sa vytvára nová a jediná farnosť, čoho dôsledkom je zánik existujúcich farností a ich právnej subjektivity; alebo napokon *rozdelením* farského spoločenstva na viacero autonómnych farností, ktoré vznikajú *ex novo*. [57]

Zrušenie farností a ich zaniknutie spojením je navyše legitímne, ak existujú dôvody, ktoré sa priamo týkajú konkrétnej farnosti. Niektoré dôvody však na to nie sú dostatočné, ako napríklad nedostatok diecézneho duchovenstva, celkový finančný stav diecézy alebo situácia spoločenstva, lebo sa v krátkodobom horizonte pravdepodobne zmenia (napríklad počet veriacich, ekonomická nesebestačnosť, úprava územného plánu v danej oblasti). Opatrenia tohto druhu môžu byť legitímne len z dôvodov, ktoré priamo a organicky súvisia s dotknutým farským spoločenstvom, a nie so všeobecnými alebo teoretickými úvahami či „zásadami“.

49. Pokiaľ ide o zriaďovanie a zrušenie farností, treba pamätať na to, že každé rozhodnutie musí byť prijaté formálnym dekrétom, vyhotoveným v písomnej forme. [58] V dôsledku toho, ak by bolo vydané len jedno opatrenie zamerané na všeobecnú reorganizáciu celej diecézy, jej časti alebo skupiny farností, vykonané jediným normatívnym úkonom, všeobecným dekrétom alebo normou partikulárneho zákona, treba ho považovať za také, ktoré nie je v súlade s kánonickými normami.

50. Zvlášť v prípade zrušenia farností, dekrét musí jasne uvádzať vzhľadom na konkrétnu situáciu, aké dôvody viedli biskupa k prijatiu takéhoto rozhodnutia. Dôvody musia byť presne špecifikované, lebo nepostačuje iba všeobecná zmienka o „dobre duši“.

Napokon v právnom úkone, ktorým sa farnosť ruší, sa biskup musí postarať aj o prevedenie jej majetku v súlade s príslušnými kánonickými normami; [59] pokiaľ neexistujú vážne dôvody, aby sa postupovalo inak, po vypočutí kňazskej rady, [60] bude potrebné zaručiť, aby bol kostol zrušenej farnosti naďalej otvorený pre veriacich.

51. S témou zoskupovania farností a ich prípadným zrušením súvisí potreba, ktorá sa niekedy vyskytuje pri zmene účelu kostola na profánne, ale nie nedôstojné používanie. [61] Rozhodnutie v tejto veci prináleží diecéznemu biskupovi, ktorý sa musí najprv poradiť s kňazskou radou. [62]

Spravidla ani v takomto prípade nepredstavuje pokles diecézneho duchovenstva, úbytok obyvateľstva či vážna finančná kríza diecézy legitímne dôvody na nariadenie tejto zmeny užívania. Naopak, ak je budova v takom stave, že ju v žiadnom prípade nemožno využívať na Boží kult a nie je možné ju opraviť, bude sa môcť postupovať v súlade s právom, a odovzdať ju na profánne, ale nie nedôstojné používanie.

VII. b. Dekanát

52. Predovšetkým treba pamätať na to, že „na rozvíjanie pastoračnej starostlivosti spoločnou činnosťou diecézny biskup môže viaceré susedné farnosti spojiť do osobitných zoskupení, akými sú dekanáty“. [63] Na rôznych miestach sa označujú názvami ako „dekanáty“ alebo „arcidekanáty“ („protopresbyteráty“) alebo dokonca „pastoračné zóny“ či „prefektúry“. [64]

53. Dekan nemusí byť nevyhnutne farárom určitej farnosti [65] a nato, aby sa naplnil cieľ, na ktorý bol dekanát zriadený, jednou z jeho hlavných povinností je, „napomáhať a koordinovať spoločnú pastoračnú činnosť v dekanáte“, [66] aby nezostal ustanovený čisto formálne. Dekan je ďalej „povinný vizitovať farnosti svojho obvodu podľa určenia diecézneho biskupa“. [67] V záujme lepšieho plnenia svojej funkcie a ďalšieho rozvíjania spoločnej činnosti farností môže diecézny biskup udeliť dekanovi ďalšie právomoci, ktoré považuje za vhodné na základe konkrétnych okolností.

VII. c Pastoračná jednotka

54. Riadiac sa podobnými cieľmi, ak si to vyžadujú okolnosti z dôvodu rozsiahleho územia dekanátu alebo veľkého počtu veriacich, a ak je preto potrebné uľahčiť účelne usporiadanú spoluprácu medzi susednými farnosťami, môže tiež biskup, po vypočutí kňazskej rady [68] zriadiť stabilné a inštitucionálne zoskupenie rôznych farností v rámci dekanátu, [69] berúc do úvahy niektoré konkrétne kritériá.

55. Predovšetkým je vhodné, aby zoskupenia (nazývané „pastoračné jednotky“ [70]) boli vymedzené čo najjednoduchšie, a to aj zo sociologického hľadiska, aby bolo možné dosiahnuť skutočne celostnú alebo integrálnu pastoračiu [71] v misijnom smere.

56. Okrem toho musí byť každá farnosť tohto zoskupenia zverená farárovi alebo tiež viacerým kňazom ako celku (*in solidum*), ktorí sa starajú o všetky farské spoločenstvá. [72] Prípadne, ak to biskup považuje za vhodné, zoskupenie môže pozostávať aj z viacerých farností, ktoré sú zverené tomu istému farárovi. [73]

57. V každom prípade, aj z náležitej úcty voči kňazom, ktorí často záslužne a s uznaním spoločenstiev konali svoju službu, ako aj pre dobro samotných veriacich, ktorí majú radi svojich pastierov a sú im vďační, sa vyžaduje, aby diecézny biskup pri vytváraní konkrétneho zoskupenia-nestanovil tým istým dekrétom, že vo viacerých spojených farnostiach zverených jednému farárovi [74] sa ostatní prípadní miestni farári v úrade [75] automaticky stávajú farskými vikármi alebo sú de facto zbavení svojho úradu.

58. V týchto prípadoch, pokiaľ nejde o zverenie kňazom ako celku (*in solidum*), diecéznemu biskupovi prislúcha, z prípadu na prípad, aby stanovil úlohy kňaza moderátora týchto zoskupení farností, a upravil tiež jeho vzťahy s dekanom dekanátu, [76] v rámci ktorého je ustanovená pastoračná jednotka.

59. Keď je v súlade s právom vytvorené zoskupenie farností – dekanát alebo „pastoračná jednotka“ –, biskup podľa potreby určí, či v každej farnosti má byť ustanovená farská pastoračná rada, [77] alebo či je lepšie, ak bude touto úlohou poverená jedna pastoračná rada spoločná pre všetky príslušné spoločenstvá. V každom prípade, keďže si jednotlivé farnosti, tvoriace zoskupenie, zachovávajú svoju právnu subjektivitu a spôsobilosť, musia si zachovať vlastnú ekonomickú radu. [78]

60. S cieľom posilniť celkovú evanjelizačnú činnosť a zefektívniť pastoračnú starostlivosť je vhodné ustanoviť spoločné pastoračné služby v určitých oblastiach (napríklad katechéza, charita, pastorácia mládeže alebo pastorácia rodín) pre farnosti zoskupenia, za účasti všetkých zložiek Božieho ľudu, klerikov, zasvätených osôb a veriacich laikov.

VII. d Pastoračná zóna

61. Tak ako viac „pastoračných jednotiek“ môže tvoriť dekanát, rovnakým spôsobom, najmä v územne väčších diecézách, môže biskup po vypočutí kňazskej rady [79] spojiť rôzne dekanáty do „oblastí“ alebo „pastoračných zón“. [80] Tie vedie biskupský vikár, [81] ktorý

má riadnu výkonnú moc na pastoračné spravovanie zóny pod autoritou diecézneho biskupa a v jednote s ním, okrem osobitných právomocí, ktoré mu môže z prípadu na prípad udeliť diecézny biskup.

VIII. Riadne a mimoriadne formy zverenia pastoračnej starostlivosti o farské spoločenstvo

62. V prvom rade farár a ostatní kňazi spolu s biskupom, vďaka svojej úlohe pastierov, ktorá im prináleží, predstavujú základný vzťahový bod pre farské spoločenstvo. [82] Farár a kňazi, ktorí pestujú spoločný život a kňazské bratstvo, vysluhujú sviatosti pre spoločenstvo a spolu s ním. Ich úlohou je viesť farnosť takým spôsobom, aby bola účinným znakom jednoty a spoločenstva (*communio*). [83]

63. Pokiaľ ide o prítomnosť a poslanie kňazov vo farskom spoločenstve, osobitnú zmienku si zasluhuje spoločný život; [84] odporúča sa to v kán. 280, aj keď to pre svetské duchovenstvo nie je povinnosťou. V tejto súvislosti treba pripomenúť základnú hodnotu ducha spoločenstva, modlitby a spoločnej pastoračnej činnosti klerikov, [85] a to vzhľadom na skutočné svedectvo o sviatostnom bratstve [86] a účinnejšiu evanjelizačnú činnosť.

64. Keď duchovenstvo pestuje komunitný život, kňazská identita sa posilňuje, hmotné starosti sa znižujú a pokušenie individualizmu ustupuje smerom k prehĺbeniu osobných vzťahov. Spoločná modlitba, uvažovanie a štúdium, ktoré v kňazskom živote nikdy nesmú chýbať, môžu byť veľkou oporou pri formovaní kňazskej duchovnosti zakomponovanej do každodenného života.

V každom prípade bude vhodné, aby biskup podľa svojho rozlišovania a podľa možnosti zohľadňoval ľudskú a duchovnú spriaznenosť medzi kňazmi, ktorým má v úmysle zveriť farnosť alebo zoskupenie farností, a vyzval ich na veľkodušnú ochotu pre nové pastoračné poslanie a pre nejakú formu spoločného života so spolubratmi. [87]

65. V niektorých prípadoch, najmä tam, kde neexistuje tradícia ani zvyk mať kánonický dom, alebo ak z nejakého dôvodu nie je k dispozícii ubytovanie pre kňaza, môže nastať aj to, že kňaz sa vráti domov a bude bývať so svojou pôvodnou rodinou, ktorá je prvým miestom ľudského formovania a rozpoznania povolania. [88]

Na jednej strane sa takéto riešenie ukazuje ako pozitívne pre každodenný život kňaza v tom zmysle, že mu zaručuje pokojné a stabilné domáce prostredie, najmä vtedy, ak ešte žijú jeho rodičia. Na druhej strane sa kňaz musí vyhnúť tomu, aby sa vnútorne naviazal na tieto rodinné vzťahy, a tým bol menej disponibilný pre svoju službu na plný úväzok, alebo aby to bola výlučná – nie iba doplnková – alternatíva k vzťahu s presbytériom a spoločenstvom veriacich.

VIII. a. Farár

66. Úrad farára so sebou prináša plnú starostlivosť o duše, [89] a preto, aby mohol byť veriaci platne vymenovaný za farára, je potrebné, aby bol ustanovený v kňazskom stave, [90] čím sa vylučuje akákoľvek možnosť zveriť tento úrad alebo príslušné funkcie niekomu, komu tento stav chýba, a to aj v prípade nedostatku kňazov. Vzhľadom na vzťah, ktorý sa vyžaduje medzi pastierom a spoločenstvom, že sa musia poznať a byť si vzájomne blízki, úrad farára nemožno zveriť právnickej osobe. [91] Zvlášť platí, že okrem toho, čo sa uvádza v ustanovení kán. 517, § 1 a §2, úrad farára nemôže byť zverený skupine ľudí, ktorú tvoria klerici a laici. V dôsledku toho sa treba vyhnúť označeniam ako „vedúci tím“, „vedúci ekip“ alebo iným podobným, ktoré akoby vyjadrovali kolegiálne vedenie farnosti.

67. Keďže farár je „vlastný pastier farnosti, ktorá mu je zverená“, [92] jemu prináleží *ipso iure* právne zastupovanie farnosti. [93] Je správcom zodpovedným za farské majetky, ktoré sú „cirkevnými majetkami“, a preto podliehajú príslušným kánonickým normám. [94]

68. Ako uvádza Druhý vatikánsky koncil, „každý farár má mať vo svojej farnosti zaistenú stálosť vo funkcii, ktorú si vyžaduje dobro duší“. [95] Vo všeobecnosti teda platí zásada, že farár má byť „vymenovaný na neobmedzený čas“. [96]

Diecézny biskup však môže vymenovať farárov na určitý čas, ak to dekrétom stanovila biskupská konferencia. Vzhľadom na potrebu, aby mohol farár účinne nadviazať skutočné putá so spoločenstvom, ktoré mu je zverené, je vhodné, aby biskupské konferencie nestanovovali príliš krátke obdobie na menovanie na určitý čas, menej než päť rokov.

69. V každom prípade musia byť farári, aj keď sú menovaní na „neobmedzený čas“, alebo pred uplynutím „určitého času“ disponibilní, aby ich bolo možné prípadne preložiť do inej farnosti alebo úradu, „ak [si to] dobro duší alebo potreba či prospech Cirkvi vyžaduje“. [97] Malo by sa pamätať na to, že farár slúži farnosti, a nie naopak.

70. Zvyčajne je dobré, aby mal farár, ak je to možné, pastoračnú starostlivosť iba o jednu farnosť, „avšak pre nedostatok kňazov alebo pre iné okolnosti môže byť tomu istému farárovi zverená starostlivosť o viaceré susedné farnosti“. [98] „Iné okolnosti“ môžu napríklad zahŕňať malú rozlohu územia alebo nízky počet obyvateľov, ako aj blízkosť príslušných farností. Ak sú jednému farárovi zverené viaceré farnosti, diecézny biskup by mal starostlivo zvážiť, či môže ako opravdivý pastier naplno a reálne vykonávať úrad farára vo všetkých a v každej z nich. [99]

71. Po svojom menovaní zostáva farár v plnom rozsahu plniť úlohy, ktoré sú mu zverené, so všetkými právami a povinnosťami, až kým sa legitímne neskončí jeho pastoračný úrad. [100] Pri jeho odvolaní alebo preložení pred uplynutím času mandátu sa musia dodržať príslušné kánonické postupy, ktoré Cirkev používa na rozlíšenie toho, čo je v konkrétnom prípade vhodné. [101]

72. Ak to vyžaduje dobro veriacich, hoci neexistujú iné dôvody na skončenie úradu, má farár, ktorý zavŕšil sedemdesiaty piaty rok života, prijať výzvu, ktorou sa naňho môže obrátiť diecézny biskup, aby sa zriekol farnosti. [102] Predloženie zrieknutia po zavŕšení sedemdesiatich piatich rokov života, [103] ktoré treba považovať za morálnu, ak nie kánonickú povinnosť, neznamená, že farár automaticky stráca svoj úrad. K jeho ukončeniu dôjde až vtedy, keď diecézny biskup písomne oznámi dotknutému farárovi, že prijal jeho zrieknutie. [104] Na druhej strane by mal biskup so zhovievavosťou posúdiť zrieknutie, ktoré predložil farár len na základe toho, že dosiahol sedemdesiatpäť rokov.

73. V každom prípade, aby sa zabránilo chápaniu služby v zmysle funkcie, nech diecézny biskup pred prijatím zrieknutia prezieravo zváži všetky okolnosti osoby a miesta, ako sú napríklad zdravotné alebo disciplinárne dôvody, nedostatok kňazov, dobro farského spoločenstva a ďalšie hľadiská tohto druhu, a prijme zrieknutie len na základe oprávneného a primeraného dôvodu. [105]

74. V inom prípade, ak to osobný stav kňaza umožňuje a je to pastoračne vhodné, nech biskup zváži možnosť ponechať ho v úrade farára, prípadne nech mu poskytne pomoc a pripraví mu nástupcu. Okrem toho „biskup môže podľa potreby zveriť farárovi, ktorý sa zriekol úradu, menšiu a menej náročnú farnosť“ [106], alebo mu pridelí inú pastoračnú úlohu primeranú

jeho konkrétnym možnostiam, pričom má vyzvať kňaza, aby chápal, ak by to bolo potrebné, že sa v žiadnom prípade nemá cítiť „degradovaný“ alebo „potrestaný“ za takéto preloženie.

VIII. b. Farský administrátor

75. Ak nie je možné bezprostredne pristúpiť k menovaniu farára, určenie farského administrátora [107] sa musí uskutočniť len v súlade s tým, čo stanovujú kánonické normy [108].

Ide v skutočnosti o úrad, ktorý je svojou povahou prechodný a vykonáva sa, pokým nie je vymenovaný nový farár. Preto je nelegitímne, aby diecézny biskup vymenoval farského administrátora a ponechával ho v tejto pozícii na dlhé časové obdobie, viac ako jeden rok, alebo dokonca natrvalo, aby sa vyhol vymenovaniu farára.

Ako potvrdzuje skúsenosť, toto riešenie sa často prijíma s cieľom vyhnúť sa príslušným právnym predpisom, ktoré sa týkajú zásady stability farára, čo predstavuje jej porušenie na úkor poslanca dotknutého kňaza, ako aj samotného spoločenstva. V stave neistoty ohľadom prítomnosti pastiera farnosť nemôže pripraviť dlhodobý evanjelizačný plán a musí sa obmedziť len na udržiavaciu pastoráciu.

VIII. c. Farnosti zverené kňazom *in solidum*

76. Ďalšia možnosť je, že tam, „kde to vyžadujú okolnosti, pastoračná starostlivosť o farnosť alebo súčasne o rozličné farnosti sa môže zveriť viacerým kňazom ako celku (*in solidum*)“. [109] Toto riešenie možno prijať vtedy, keď to podľa uváženia biskupa vyžadujú konkrétne okolnosti, zvlášť pre dobro dotknutých farností, prostredníctvom spoločnej a účinnejšej pastoračnej činnosti, ako aj pre napomáhanie ducha spoločenstva a jednoty medzi kňazmi. [110]

V týchto prípadoch skupina kňazov v jednote s ostatnými členmi dotknutých farských spoločenstiev koná na základe spoločného rozhodovania, pričom moderátor je vo vzťahu k ostatným kňazom, ktorí sú v každom ohľade farármi, *primus inter pares*.

77. Dôrazne sa odporúča, aby si každé spoločenstvo kňazov, ktorým je ako celku (*in solidum*) zverená pastoračná starostlivosť o jednu alebo viacero farností, vypracovalo vnútorný poriadok, aby si každý kňaz mohol lepšie plniť úlohy a úkony, ktoré sú mu pridelené. [111]

Moderátor je zodpovedný za riadenie spoločnej činnosti vo farnosti alebo vo farnostiach, zverených skupine kňazov, zastupuje ich v právnych záležitostiach, [112] koordinuje vykonávanie splnomocnenia asistovať pri sobášoch a udeľovať dišpenzy, ktoré prislúchajú farárom, [113] a nesie pred biskupom zodpovednosť za celú činnosť skupiny. [114]

VIII. d Farský vikár

78. V rámci načrtnutých možností pripadá do úvahy – ako obohatenie – aj taká možnosť, žeby bol určitý kňaz vymenovaný za farského vikára (u nás tiež nazývaného kaplán, výpomocný duchovný, atď. – pozn. prekl.) a bol poverený špecifickou oblasťou pastorácie (mládež, seniori, chorí, združenia, bratstvá, formácia, katechéza atď.) a vykonával svoju službu v plnej miere alebo len jej určitú časť „naprieč“ rozličnými farnosťami alebo len v jednej z nich. [115]

V prípade, že dostane farský vikár poverenie pre viaceré farnosti, ktoré sú zverené rôznym farárom, bude vhodné, aby v menovacom dekréte boli jasne vyjadrené a opísané úlohy, ktoré sú mu zverené vo vzťahu ku každému farskému spoločenstvu, ako aj druh služobného vzťahu k farárom, pokiaľ ide o miesto bývania, hmotné zabezpečenie a slávenie svätej omše.

VIII. e Diakoni

79. Diakoni sú vysvätení služobníci, inkardinovaní do určitej diecézy alebo do iných cirkevných skutočností, ktoré majú toto splnomocnenie. [116] Sú spolupracovníkmi biskupa a kňazov na jedinom evanjelizačnom poslaní so špecifickou úlohou, na základe prijatej sviatosti, „slúžiť Božiemu ľudu diakoniou liturgie, slova a lásky“. [117]

80. Na zachovanie identity diakonov a na podporu ich služby, pápež František od začiatku varoval pred určitými rizikami súvisiacimi s chápaním podstaty diakonátu: „Musíme si dávať pozor na to, aby sme nevníмали diakonov ako polokňazov, či pololaikov. ... A nesedí ani obraz diakona ako nejakého sprostredkovateľa medzi veriacimi a pastiermi. Ani na polceste medzi kňazmi a laikmi, ani na polceste medzi pastiermi a veriacimi. Sú tu totiž dve pokušenia. Existuje nebezpečenstvo klerikalizmu: diakon, ktorý je príliš klerikálny. ... A ďalšie pokušenie, funkcionalizmus: diakon ako pomoc, ktorú má kňaz na to či ono“. [118]

V priebehu toho istého príhovoru potom Svätý Otec uviedol aj niekoľko spresnení o špecifickej úlohe diakonov v rámci cirkevného spoločenstva: „Diakonát je špecifické

povolanie, rodinné povolanie, ktoré sa týka služby. ... Toto slovo je kľúčom k pochopeniu vašej charizmy. Služba ako jeden z charakteristických darov Božieho ľudu: diakon je – takpovediac – strážcom služby v Cirkvi. Každé slovo musíme dobre posúdiť. Ste strážcami služby v Cirkvi: služby Slova, služby oltára, služby chudobným.“ [119]

81. Učenie o diakonáte prešlo v priebehu storočí dôležitým vývojom. Jeho znovuoobnovenie na Druhom vatikánskom koncile zodpovedá aj vieroučným objasneniam a rozšíreniu diakonských služobných činností, ktoré sa už viac neobmedzujú na „uzatvorenie“ diakonátu len do oblasti charitatívnej služby alebo ho vyhradzujú – ako to stanovil Tridentický koncil – iba na prechodnú a takmer výlučne liturgickú službu. Druhý vatikánsky koncil skôr spresňuje, že ide o stupeň sviatosti posvätného stavu, a preto diakoni „posilnení sviatostnou milosťou slúžia Božiemu ľudu v spoločenstve s biskupom a jeho presbytériom pri slávení Božích tajomstiev, kázaní Božieho slova a pri skutkoch lásky“.[120]

Pokoncilové chápanie nadväzuje na to, čo bolo stanovené v konštitúcii *Lumen gentium*, a definuje čoraz lepšie úrad diakonov ako účasť na sviatosti posvätného stavu, aj keď v odlišnom stupni. Na audiencii pre účastníkov medzinárodného kongresu o diakonáte Pavol VI. opäť zdôraznil, že diakon slúži kresťanským spoločenstvám „tak pri ohlasovaní Božieho slova, ako aj vysluhovaní sviatostí a skutkoch lásky“. [121] Na druhej strane, hoci by sa zo *Skutkov apoštolov* (porov. *Sk* 6, 1 – 6) zdalo, že sedem vyvolených mužov bolo určených len na obsluhovanie pri stoloch, v skutočnosti tá istá biblická kniha hovorí o tom, ako Štefan a Filip plne uskutočňujú „diakoniú slova“. Teda, ako spolupracovníci Dvanástich a Pavla, vykonávajú svoju službu v dvoch oblastiach: evanjelizácia a charita.

Existuje veľa cirkevných úloh, ktoré môžu byť zverené diakonovi, teda všetky tie, ktoré nezahŕňajú plnú starostlivosť o duše. [122] *Kódex kánonického práva* síce stanovuje, ktoré úrady sú vyhradené pre kňaza a ktoré môžu byť zverené aj veriacim laikom, ale neobjavuje sa v ňom zmienka o nejakom konkrétnom úrade, v ktorom by diakonská služba mohla nájsť svoje špecifické vyjadrenie.

82. V každom prípade dejiny diakonátu pripomínajú, že bol ustanovený v kontexte služobného rozmeru Cirkvi, teda ako vysvätená služba (ministérium) zameraná na službu slova a dobročinnnej lásky. Táto druhá oblasť zahŕňa aj spravovanie majetku. Takéto dvojité poslanie diakona sa potom vyjadruje v liturgickej oblasti, v rámci ktorej má diakon ohlasovať evanjelium a venovať sa službe pri eucharistickom stole. Práve tieto referenčné body by

mohli napomôcť k určeniu špecifických úloh diakona a doceniť tak aspekty, vlastné tomuto povolaniu, na rozvoj diakonskej služby.

VIII. f. Zasvätené osoby

83. Vo vnútri farského spoločenstva sú často prítomné osoby patriace k zasvätenému životu. Ten „v skutočnosti nie je externou alebo od života miestnej cirkvi nezávislou realitou, predstavuje skôr osobitný spôsob prítomnosti uprostred Cirkvi, charakterizovaný evanjeliovou radikálnosťou a špecifickými darmi“. [123] Navyše zasvätený život zapojený do spoločenstva spolu s klerikmi a laikmi, „patrí ku charizmatickému rozmeru Cirkvi. ... Spiritualita inštitútov zasväteného života sa môže stať tak pre veriaceho laika, ako aj pre kňaza významným zdrojom prežívania vlastného povolania“. [124]

84. Prínos, ktorý môžu zasvätené osoby priniesť evanjelizačnému poslaniu farského spoločenstva, sa odvíja v prvom rade z ich „bytia“, teda zo svedectva radikálneho nasledovania Krista profesiou evanjeliových rád, [125] a až sekundárne z ich „konania“, teda z ich diel vykonávaných v súlade s charizmou každého inštitútu (napríklad katechéza, charita, formácia, pastorácia mládeže, starostlivosť o chorých). [126]

VIII. g Laici

85. Farské spoločenstvo tvoria najmä veriaci laici, [127] ktorí sa na základe krstu a ďalších sviatostí kresťanskej iniciácie a mnohokrát aj v manželstve [128] zúčastňujú na evanjelizačnej činnosti Cirkvi, pretože „povolaním a vlastnou misiou laických veriacich je premieňať rozličné pozemské skutočnosti tak, aby sa každá ľudská činnosť dala premeniť prostredníctvom evanjelia“. [129]

Obzvlášť laickí veriaci, ktorým je vlastný osobitný svetský charakter, „majú hľadať Božie kráľovstvo tak, že sa starajú o časné veci a usporadúvajú ich podľa Boha“. [130] Laici „sa môžu cítiť povolaní alebo sú povolaní v spolupráci s duchovnými pastiermi slúžiť cirkevnému spoločenstvu a zabezpečovať jeho rast a vitalitu pri vykonávaní najrozličnejších služieb podľa milosti a chariziem, ktoré dostali od Pána“. [131]

86. Dnes sa od všetkých laických veriacich vyžaduje veľkodušné nasadenie v službe evanjelizačného poslania, predovšetkým svedectvom každodenného života podľa evanjelia vo

svojom prirodzenom prostredí, kde žijú a na každej úrovni zodpovednosti, a zvlášť prevzatím im zodpovedajúcich záväzkov v službe farského spoločenstva. [132]

VIII. h. Ďalšie formy zverenia pastoračnej starostlivosti

87. Pre biskupa existuje aj ďalšia možnosť – ako uvádza kán. 517, § 2 –, ako môže zabezpečiť pastoračnú starostlivosť o spoločenstvo vtedy, ak pre nedostatok kňazov nie je možné vymenovať farára či farského administrátora, ktorý by ju mohol prevziať v plnom rozsahu. V takýchto pastoračne problematických okolnostiach môže diecézny biskup na udržanie kresťanského života a pokračovanie evanjelizačného poslania spoločenstva zveriť účasť na vykonávaní pastoračnej starostlivosti o farnosť diakonovi, zasvätenej osobe alebo laikovi, alebo dokonca spoločenstvu osôb (napríklad rehoľnému inštitútu, združeniu). [133]

88. Tých, ktorým bude takýmto spôsobom zverená účasť na vykonávaní pastoračnej starostlivosti o farské spoločenstvo, bude usmerňovať a viesť kňaz s legitímnymi splnomocneniami ustanovený za „moderátora pastoračnej starostlivosti“, ktorému výlučne prislúcha moc a úlohy farára, hoci nemá tento úrad a z neho plynúce povinnosti a práva. Treba pamätať na to, že ide o mimoriadnu formu zverenia pastoračnej starostlivosti z dôvodu nemožnosti vymenovať farára alebo farského administrátora, ktorú si nemožno zamieňať s riadnou aktívnou spoluprácou všetkých veriacich a ich prevzatím zodpovednosti.

89. Vzhľadom na použitie tohto mimoriadneho opatrenia treba primerane pripraviť Boží ľud a postarať sa o to, že bude prijaté len na nevyhnutný čas, a nie natrvalo. [134] Správne pochopenie a aplikácia tohto kánonu vyžaduje, aby sa takéto osobitné opatrenie „vykonalo pri presnom rešpektovaní podmienok, ktoré obsahuje ten istý kánon, a to: a) ‚pre nedostatok kňazov‘, teda nie pre pohodlie alebo nejednoznačné ‚napomáhanie laikátu‘ ...; b) za predpokladu, že ide ‚o účasť na vykonávaní pastoračnej starostlivosti‘, teda nie o riadenie, koordinovanie, moderovanie, a vedenie farnosti; to všetko totiž podľa textu kánonu prináleží iba kňazovi.“ [135]

90. S cieľom dosiahnuť úspešný výsledok pri zverení pastoračnej starostlivosti podľa kán. 517, § 2 [136] je potrebné riadiť sa niektorými kritériami. Predovšetkým, keďže ide o mimoriadne a dočasné pastoračné riešenie, [137] jediným kánonickým dôvodom, ktorý legitimizuje jeho použitie, je nedostatok kňazov, takže nie je možné zaistiť pastoračnú

starostlivosť o farské spoločenstvo menovaním farára alebo farského administrátora. Navyše pre túto formu vedenia pastoračnej starostlivosti treba uprednostňovať jedného alebo viacero diakonov pred zasvätenými osobami a laikmi. [138]

91. V každom prípade koordinácia takto usporiadanej pastoračnej činnosti prislúcha kňazovi, ktorého diecézny biskup určil za moderátora; jedine tento kňaz je vybavený mocou a splnomocneniami farára; ostatní veriaci majú, naopak, „účasť na vykonávaní pastoračnej starostlivosti o farnosť“. [139]

92. Tak diakon, ako aj ďalšie osoby, ktoré nie sú vyznačené posvätným stavom a ktoré majú účasť na vykonávaní pastoračnej starostlivosti, môžu plniť iba úlohy, ktoré zodpovedajú príslušnému diakonskému alebo laickému stavu, a rešpektovať to, čo je jednotlivým stavom „pôvodne vlastné, v rozdielnosti a vo vzájomnom dopĺňaní sa darov a úloh vysvätených služobníkov a veriacich laikov, ako je to charakteristické pre Cirkev, keďže Boh ju chcel mať účelne usporiadanú“. [140]

93. Napokon v dekréte, ktorým je kňaz vymenovaný za moderátora, sa dôrazne odporúča, aby biskup aspoň v krátkosti vysvetlil dôvody, na základe ktorých je potrebné uplatniť danú mimoriadnu formu zverenia pastoračnej starostlivosti o jedno alebo viaceré farské spoločenstvá a v dôsledku toho aj druh služby, ktorú bude poverený kňaz vykonávať.

IX. Farské úlohy a služby

94. Okrem príležitostnej spolupráce, ktorou môže každý človek dobrej vôle – dokonca aj nepokrstení – pomôcť pri každodenných činnostiach farnosti, existujú aj určité stále úlohy, v rámci ktorých veriaci prijímajú zodpovednosť na určitý čas za nejakú službu vo farskom spoločenstve. Máme tu na mysli napríklad katechéto, miništrantov, vychovávateľov, ktorí pôsobia v skupinkách a združeniach, charitatívnych pracovníkov a tých, ktorí sa venujú rôznym typom poradenstva alebo službe počúvania, i tých, ktorí navštevujú chorých.

95. V každom prípade pri určovaní úloh zverených diakonom, zasväteným osobám a laickým veriacim, ktorí dostávajú účasť na vykonávaní pastoračnej starostlivosti, je potrebné používať terminológiu, ktorá správne zodpovedá funkciám, ktoré môžu vykonávať v súlade s ich

stavom, aby sa zachoval jasný rozdiel medzi všeobecným kňazstvom a služobným kňazstvom a aby bola u každého zrejme identita prijatého poverenia.

96. V tomto zmysle je predovšetkým na zodpovednosti diecézneho biskupa a, pokiaľ mu prináleží, aj farára, aby úlohy diakonov, zasvätených osôb a laikov, ktorí majú vo farnosti určité zodpovednosti, neboli označované výrazmi „farár“, „spolufarár“, „pastier“, „kaplán“, „moderátor“, „koordinátor“, „zodpovedný farnosti“ alebo inými podobnými pomenovaniami, [141] ktoré právo vyhradzuje kňazom, [142] keďže majú priamu súvislosť so služobným (ministeriálnym) charakterom kňazov.

Pokiaľ ide o uvedeních veriacich a diakonov, výrazy ako „zverenie pastoračnej starostlivosti o farnosť“, „vedenie farského spoločenstva“ a ďalšie podobné výrazy, ktoré sa vzťahujú na osobitosť kňazskej služby, ktorá prislúcha farárovi, sú rovnako nelegitímne a nezodpovedajú povahe ich povolania.

Oveľa vhodnejšie sa javí napríklad označenie ako „spolupracujúci diakon“ a pre zasvätených a laikov „koordinátor ... (určitej oblasti pastorácie)“, „pastoračný spolupracovník“, „pastoračný asistent“ a „zodpovedný za... (určitú oblasť pastorácie).

97. Laickí veriaci môžu byť podľa normy práva predpísaným obradom natrvalo ustanovení za lektorov a akolytov, podľa kán. 230, § 1. Nevysvätený veriaci môže prijať označenie „mimoriadny vysluhovateľ“, iba ak bol naozaj poverený kompetentnou autoritou, [143] aby zastával služby uvedené v kán. 230, § 3 a 943. Dočasné poverenie pri liturgických úkonoch, o ktorých sa zmieňuje kán. 230, § 2, aj keď trvá dlhšie, nepriznáva nevysväteným veriacim nijaké zvláštne označenie. [144]

Títo veriaci laici musia byť v plnom spoločenstve s Katolíckou cirkvou, [145] musia nadobudnúť primeranú formáciu pre službu, ktorú majú plniť, a musia sa tiež vyznačovať príkladným osobným a pastoračným správaním, ktoré sú smerodajné pre vykonávanie služby.

98. Okrem toho, čo sa týka natrvalo ustanovených lektorov a akolytov, [146] môže biskup podľa svojho prezieravého úsudku oficiálne poveriť niektorými úlohami [147] diakonov, zasvätené osoby a veriacich laikov pod vedením a zodpovednosťou farára, ako napríklad:

1. Slávenie liturgie slova v nedeľu a v prikázané sviatky, ak „chýba vysvätený služobník alebo ak z iného vážneho dôvodu účasť na eucharistickom slávení nie je možná“. [148] Ide

o mimoriadne riešenie, ku ktorému sa treba uchýliť iba v krajnej situácii a vždy sa treba postarať o to, aby tieto liturgie boli zverené diakonom, ak sú prítomní.

2. Vysluhovanie krstu, berúc do úvahy, že „riadnym vysluhovateľom krstu je biskup, kňaz a diakon“ [149] a že ustanovenia kán. 861, § 2 predstavujú výnimku, ktorú možno posúdiť podľa uváženia miestneho ordinára.

3. Slávenie pohrebného obradu, v súlade s ustanovením č. 19 Úvodu (*Praenotanda*) k Pohrebným obradom (*Ordo exsequiarum*).

99. Veriaci laici môžu kázať v kostole alebo v kaplnke, ak si to vyžadujú okolnosti, nevyhnutná potreba alebo konkrétny prípad, „podľa predpisov konferencie biskupov“ [150] a „v súlade s právom alebo liturgickými normami a pri dodržaní predpisov v nich obsiahnutých“. [151] Počas slávenia Eucharistie však v žiadnom prípade nemôžu predniesť homíliu. [152]

100. Ďalej tam, „kde niet kňazov a diakonov, diecézny biskup po predchádzajúcom priaznivom vyjadrení konferencie biskupov a po obdržaní dovolenia Svätého stolca môže delegovať laikov, ktorí majú asistovať pri uzavieraní manželstiev“. [153]

X. Orgány cirkevnej spoluzodpovednosti

X. a. Ekonomická rada farnosti

101. Spravovanie majetkov, ktorými v rozličnej miere disponuje každá farnosť, je dôležitou oblasťou evanjelizácie a evanjeliového svedectva pred Cirkvou i občianskou spoločnosťou, pretože, ako pripomenul pápež František, „všetky dobrá, ktoré máme, nám dáva Pán, aby sme napreovali vo svete, napreovali v ľudskosti a pomáhali druhým“. [154] Farár preto nemôže a nesmie zostať v tejto úlohe sám, [155] ale je potrebné, aby mu pri správe majetku Cirkvi pomáhali spolupracovníci predovšetkým s evanjelizačnou horlivosťou a misijným duchom. [156]

102. Z tohto dôvodu musí byť v každej farnosti nevyhnutne ustanovená ekonomická rada, poradný orgán, ktorému predsedá farár a ktorý pozostáva aspoň z troch ďalších veriacich.

[157] Minimálny počet troch osôb je nevyhnutný nato, aby sa táto rada mohla považovať za „kolégiovú“; treba pamätať na to, že farár nie je zahrnutý medzi členov ekonomickej rady, ale jej predsedá.

103. Ak diecézny biskup nevydá konkrétne normy, farár určí počet členov ekonomickej rady podľa veľkosti farnosti, ako aj to, či ich má vymenovať on, alebo majú byť volení farským spoločenstvom.

Členovia tejto rady nemusia nevyhnutne patriť do samotnej farnosti, ale musia mať dobrú povesť a tiež byť odborníkmi v ekonomických a právnych záležitostiach, [158] aby boli schopní účinne a kompetentne vykonávať svoju službu a aby tak rada nebola vytvorená len formálne.

104. Napokon, pokiaľ diecézny biskup nestanoví inak, pri dodržaní náležitej prezieravosti a prípadne aj noriem občianskeho práva nič nebráni tomu, aby tá istá osoba bola členom ekonomickej rady vo viacerých farnostiach, ak to okolnosti vyžadujú.

105. Príslušné normy, ktoré v tejto veci prípadne vydá diecézny biskup, musia brať do úvahy špecifiká jednotlivých farností, napríklad tých, ktoré majú obzvlášť skromné prostriedky, ako aj tých, ktoré sú súčasťou určitej pastoračnej jednotky. [159]

106. Ekonomická rada môže zohrávať vo farských spoločenstvách osobitne významnú úlohu pri zveľaďovaní kultúry spoluzodpovednosti, transparentného spravovania a uspokojovania potrieb Cirkvi. Zvlášť transparentnosť by sa nemala chápať iba ako formálne predkladanie ekonomických údajov, ale skôr ako povinná informácia pre spoločenstvo a osožná príležitosť na jeho formačné zaangažovanie. Ide o neodmysliteľný pracovný postup (*modus agendi*) pre dôveryhodnosť Cirkvi najmä tam, kde má značné majetky, ktoré treba spravovať.

107. Cieľ transparentnosti sa zvyčajne dá dosiahnuť zverejnením ročného vyúčtovania, ktoré musí byť najskôr predložené miestnemu ordinárovi [160] s podrobným uvedením príjmov a výdavkov. Keďže ide o majetok farnosti, a nie farára, ktorý je zároveň jeho správcou, spoločenstvo ako celok si bude môcť uvedomiť, ako sa s majetkom hospodáril, aká je finančná situácia farnosti a aké zdroje má reálne k dispozícii.

X. b. Pastoračná rada farnosti

108. Platné kánonické normy [161] ponechávajú na diecézneho biskupa, aby zväžil zriadenie pastoračnej rady vo farnostiach, ktoré však možno zvyčajne považovať za dôrazne odporúčané, ako pripomenul pápež František: „Aké potrebné sú pastoračné rady! Biskup nemôže viesť diecézu bez pastoračných rád. Farár nemôže viesť farnosť bez pastoračnej rady.“ [162]

Pružnosť tejto normy však umožňuje úpravy, ktoré sa považujú za vhodné v konkrétnych okolnostiach, napríklad v prípade, keď je viacero farností zverených jednému farárovi alebo sú vytvorené pastoračné jednotky. V takýchto prípadoch je možné ustanoviť jednu pastoračnú radu pre viacero farností.

109. Teologický význam pastoračnej rady je už zapísaný v konštitutívnej skutočnosti Cirkvi, teda v tom, že je „Kristovým telom“, ktoré dáva zrod „spiritualite spoločenstva“. V skutočnosti v kresťanskom spoločenstve rozmanitosť chariziem a služieb, ktorá vyplýva zo začlenenia do Krista a z daru Ducha Svätého, sa nikdy nemôže unifikovať do tej miery, aby sa stala „jednotvárnosťou, povinnosťou robiť všetko spoločne a všetko rovnako, spôsobom, že všetci budú vždy rovnako uvažovať“.[163] Naopak, na základe krstného kňazstva [164] sú všetci veriaci určení na budovanie celého tela. Zároveň celý Boží ľud vo vzájomnej spoluzodpovednosti svojich členov sa podieľa na misii Cirkvi, to znamená, že rozoznáva znamenia Božej prítomnosti v dejinách a stáva sa svedkom jeho kráľovstva. [165]

110. Pastoračná rada, ktorá má ďaleko od toho, aby bola len jednoduchým byrokratickým orgánom, zdôrazňuje a sprítomňuje ústredný význam Božieho ľudu ako subjektu a aktívneho činiteľa evanjelizačného poslania, a to na základe skutočnosti, že každý veriaci prijal dary Ducha Svätého v krste a pri birmovaní: „Znovu sa narodiť pre Boží život v krste je prvý krok; potom je potrebné správať sa ako Božie deti, to znamená pripodobňovať sa Kristovi, ktorý pôsobí vo svätej Cirkvi a umožňuje zapojiť sa do jej poslania vo svete. Toto umožňuje pomazanie Duchom Svätým: „Bez pomocnej milosti... nie je v ňom [človeku] nič dobrého“ (porov. sekvencia na Zoslanie Ducha Svätého). ... Ako celý Ježišov život bol oživovaný Duchom, tak aj život Cirkvi a všetkých jej členov je pod vedením toho istého Ducha.“ [166]

Vo svetle tejto základnej vízie možno pripomenúť slová svätého Pavla VI., podľa ktorého „úlohou pastoračnej rady je skúmať, preveriť všetko, čo sa týka pastoračných aktivít, a predkladať praktické závery s cieľom napomáhať, aby život a konanie Božieho ľudu boli v súlade s evanjeliom“, [167] uvedomujúc si, ako pripomenul pápež František, že cieľom tejto

rady „nemá byť len samotná cirkevná organizácia, ale predovšetkým misijný sen priblížiť sa ku všetkým“. [168]

111. Pastoračná rada je poradný orgán, ktorý sa riadi normami stanovenými diecéznym biskupom, ktoré definujú kritériá, z koho má pozostávať, spôsob voľby jej členov, jej ciele a spôsob fungovania. [169] V každom prípade, aby sa neskreslila povaha tejto rady, je dobré vyhnúť sa jej definovaniu ako „tímu“ alebo „skupiny“, teda takými pojmami, ktoré nie sú vhodné na správne vyjadrenie ekleziálneho a kánonického vzťahu medzi farárom a ostatnými veriacimi.

112. V súlade s príslušnými diecéznymi normami je potrebné, aby pastoračná rada skutočne reprezentovala spoločenstvo, ktoré je zastúpené vo všetkých svojich zložkách (kňazi, diakoni, zasvätené osoby a laici). Rada predstavuje konkrétny rámec, v ktorom môžu veriaci uplatňovať svoje *právo a povinnosť* vyjadriť vlastnú mienku pastierom ohľadom toho, čo je dobré pre farské spoločenstvo a komunikovať ju aj ostatným veriacim. [170]

Hlavná úloha farskej pastoračnej rady preto spočíva v hľadaní a skúmaní praktických návrhov s ohľadom na pastoračné a charitatívne iniciatívy farnosti, v súlade s programom diecézy.

113. Farská pastoračná rada „má iba poradný hlas“ [171] v tom zmysle, že až keď jej návrhy priaznivo prijme farár, potom sa môžu uvádzať do praxe. Od farára sa vyžaduje, aby v procese spoločného rozlišovania starostlivo zvažil podnety pastoračnej rady, najmä ak sú vyjadrené jednomyselne.

Aby bola služba pastoračnej rady účinná a plodná, treba sa vyhnúť dvom krajnostiam: na jednej strane tomu, že farár predkladá pastoračnej rade už prijaté rozhodnutia alebo ju vopred náležite neinformuje, alebo ju zvoláva zriedka len formálne (*pro forma*); na druhej strane sa treba vyhnúť tomu, že farár je len jedným z členov rady, de facto zbavený svojej úlohy pastiera a vodcu spoločenstva. [172]

114. Napokon sa považuje za vhodné, aby pastoračná rada pozostávala, pokiaľ je to možné, väčšinou z tých, ktorí majú skutočne zodpovedné úlohy v pastoračnom živote farnosti alebo sú do nej konkrétne zapojení, aby sa zabránilo tomu, že sa jej stretnutia zmenia na výmenu abstraktných myšlienok, ktoré nezohľadňujú skutočný život spoločenstva a jeho možností i ťažkostí.

X. c. Iné formy spoluzodpovednosti v pastoračnej starostlivosti

115. Ak spoločenstvo veriacich nemôže byť zriadené ako farnosť alebo kvázifarnosť [173], diecézny biskup sa má po vypočutí mienky kňazskej rady [174] postarať o ich pastoračnú starostlivosť [175] iným spôsobom, zväziac napríklad možnosť zriadiť pastoračné centrá závislé od miestneho farára ako „misijné stanice“ na podporu evanjelizácie a dobročinnnej lásky. V týchto prípadoch je potrebné opatriť takéto pastoračné centrum vhodným kostolom alebo kaplnkou [176] a vytvoriť príslušnú diecéznu normu pre jeho aktivity, aby boli koordinované a dopĺňali činnosť farnosti.

116. Takto definované centrá, ktoré sa v niektorých diecézach nazývajú „diakonie“, môžu byť – tam, kde je to možné – zverené farskému vikárovi, alebo dokonca jednému či viacerým trvalým diakonom, ktorí sú za ne zodpovední a spravujú ich prípadne spolu so svojimi rodinami pod zodpovednosťou farára.

117. Tieto centrá by sa mohli stať misijnými základňami a nástrojmi blízkosti najmä vo farnostiach s rozsiahlym územím, aby boli zabezpečené chvíle na modlitbu a eucharistickú adoráciu, katechézu a ďalšie aktivity v prospech veriacich, najmä tie, ktorá sa týkajú dobročinnnej lásky voči chudobným a núdzným a starostlivosti o chorých, k čomu treba podnietiť spoluprácu so zasvätenými a laikmi, ako aj so všetkými ľuďmi dobrej vôle.

Tí, ktorí sú zodpovední za pastoračné centrum, sa majú postarať, aby prostredníctvom farára a ďalších kňazov spoločenstva sa čo najčastejšie vysluhovali sviatosti, predovšetkým Eucharistia a sviatosť zmierenia.

XI. Milodar za vysluhovanie sviatostí

118. So životom farností a ich evanjelizačným poslaním súvisí aj téma milodaru venovaného na slávenie svätej omše, ktorý je určený pre celebrujúceho kňaza, a za ďalšie sviatosti, ktorý naproti tomu prislúcha farnosti [177]. Ide o milodar, ktorý svojou podstatou musí byť dobrovoľný zo strany darcu, podľa jeho svedomia a pocitu zodpovednosti za Cirkev, a nie o „cenu na úhradu“ alebo „vyberaný poplatok“, akoby išlo o určitý druh „dane zo sviatostí“. Milodarom na slávenie svätej omše v podstate „veriaci [...] prispievajú k dobru Cirkvi a [...] majú účasť na jej starostlivosti o podporu služobníkov a ich činností“. [178]

119. V tomto zmysle je dôležité pracovať na zvyšovaní povedomia veriacich, aby ochotne prispievali na potreby farnosti, lebo ide o „ich záležitosti“. Je dobré, aby sa naučili spontánne sa o ne starať, najmä v tých krajinách, kde milodar na svätú omšu je stále jediným zdrojom materiálneho zabezpečenia kňazov, ako aj prostriedkov potrebných na evanjelizáciu.

120. Spomínané zvyšovanie povedomia môže prebiehať o to účinnejšie, o čo viac samotní kňazi poskytnú „čnostné“ príklady ako narábať s peniazmi, či už striednym spôsobom života a bez nadbytku na osobnej úrovni, ako aj transparentným spravovaním farských majetkov. Toto spravovanie sa nemá riadiť tým, čo vyhovuje „plánom“ farára alebo úzkej skupiny ľudí, hoci sú to možno dobré, no abstraktné plány, ale skôr skutočnými potrebami veriacich, najmä tých najchudobnejších a najnúdznejších.

121. V každom prípade „omšové milodary treba úplne uchrániť pred akýmkoľvek čo i len zdaním predávania alebo obchodovania“, [179] berúc do úvahy, že „kňazom sa naliehavo odporúča, aby aj bez prijatia milodaru slávili omšu na úmysel veriacich, najmä biednych“. [180]

Pri možnostiach, ako dosiahnuť takýto cieľ, sa dá uvažovať o zbierke milodarov anonymnou formou, aby každý slobodne venoval toľko, koľko môže alebo považuje za správne, bez toho, aby sa cítil zaviazaný, že musí splniť určité očakávanie alebo zaplatiť určitú cenu.

Záver

122. Pripomínajúc učenie Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi a vo svetle jej nedávneho učiteľského úradu a tiež so zreteľom na výrazne zmenené spoločenské a kultúrne podmienky, je táto inštrukcia zameraná na tému obnovy farnosti v misijnom zmysle.

Hoci farnosť zostáva nepostrádateľnou inštitúciou na stretnutie a živý vzťah s Kristom i s bratmi vo viere, je zároveň pravda, že musí neustále čeliť zmenám, ktoré prebiehajú v dnešnej kultúre a živote ľudí, aby mohla tvorivo preskúmať nové spôsoby a nástroje, ktoré jej umožnia zvládnuť svoju prvoradú úlohu, a to byť pulzujúcim centrom evanjelizácie.

123. V dôsledku toho musí pastoračná činnosť presahovať územné vymedzenie farnosti, aby sa cirkevné spoločenstvo zreteľnejšie zviditeľňovalo prostredníctvom súčinnosti rozličných služieb a chariziem a zároveň byť usporiadaná ako „pastorácia pre všetkých“ v službe diecézy a jej misie.

Ide teda o také pastoračné konanie, ktoré sa prostredníctvom účinnej a živej spolupráce medzi kňazmi, diakonmi, zasvätenými osobami a laikmi, ako aj medzi rozličnými farskými spoločenstvami tej istej oblasti či regiónu pričiňuje o spoločné identifikovanie otázok, ťažkostí a výziev týkajúcich sa evanjelizácie a usiluje sa o integráciu vhodných spôsobov, nástrojov, návrhov a prostriedkov, ako im čeliť. Takýto spoločný misijný projekt by sa mohol vypracovať a uskutočňovať vzhľadom na blízke územné a sociálne kontexty, teda v spoločenstvách, ktoré medzi sebou susedia alebo majú rovnaké spoločensko-kultúrne podmienky, alebo v súvislosti s príbuznými pastoračnými oblasťami, napríklad v rámci nevyhnutnej koordinácie medzi pastoračnou mládežou, univerzitnou a povolani, ako to už prebieha vo viacerých diecézach.

Pastorácia pre všetkých preto vyžaduje okrem zodpovednej koordinácie pastoračných činností a štruktúr, ktoré sa medzi sebou dokážu spájať a spolupracovať, aj prínos všetkých pokrstených. Povedané slovami pápeža Františka: „Keď hovoríme o ‚ľude‘, nemyslíme tým spoločenské alebo cirkevné štruktúry, ale skôr celok ľudí, ktorí putujú nie ako jednotlivci, ale ako úzko spojené spoločenstvo všetkých a pre všetkých“ [181].

To si vyžaduje, aby farnosť ako historická inštitúcia nezostala uväznená v nehybnosti alebo v znepokojujúcej pastoračnej monotónnosti, ale namiesto toho uskutočňovala takú „dynamiku vychádzania“, ktorá prostredníctvom spolupráce rôznych farských spoločenstiev a upevnenej jednoty medzi klerikmi a laikmi ju účinne nasmeruje k evanjelizačnému poslaniu. Táto misia je úlohou celého Božieho ľudu, ktorý kráča dejinami ako „Božia rodina“ a ktorý v súčasnosti rôznych členov pracuje na raste celého tela Cirkvi.

Tento dokument preto okrem zdôraznenia naliehavosti takejto obnovy predstavuje aj spôsob uplatňovania kánonických noriem, ktoré stanovujú možnosti, ohraničenia, práva a povinnosti pastierov a laikov, aby farnosť mohla znovuobjaviť samu seba ako základné miesto ohlasovania evanjelia, slávenia Eucharistie, ako priestor bratstva a dobročinnnej lásky, z ktorého vyžaruje kresťanské svedectvo do sveta. To znamená, že farnosť „musí zostať miestom tvorivosti, materstva a vzťahným bodom. Tam sa má realizovať vynaliezavosť; a keď farnosť takto napreduje, potom sa uskutočňuje to, čo nazývam ‚farnosť vychádzajúca‘“. [182]

124. Pápež František nás pobáda vzývať „Máriu, Matku evanjelizácie“, aby „nám Panna Mária pomohla povedať ‚áno‘ na nalievajúcu požiadavku, aby sa Ježišova dobrá zvesť rozozvučala aj v našej dobe. Nech nám vyprosí nový zápal vzkriesenia, aby sme všetkým

prinášali evanjelium života, ktorý víťazí nad smrťou. Na jej orodovanie nech nás naplní svätá odvaha, s ktorou budeme hľadať nové cesty, aby mohli všetci dosiahnuť dar spásy“.^[183]

Svätý Otec schválil tento dokument Kongregácie pre klerikov dňa 27. júna 2020.

V Ríme 29. júna 2020, na Slávnosť sv. Petra a Pavla

✠ Beniamino kard. Stella
prefekt

✠ Joël Mercier
sekretár

Jorge Carlos Patrón Wong
sekretár pre semináre

Mons. Andrea Ripa
podsekretár

Poznámky

[1] FRANTIŠEK: *Prihovor rímskym farárom* (16. septembra 2013).

[2] Porov. FRANTIŠEK: apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. novembra 2013), č. 287: *AAS* 105 (2013), 1136.

[3] Tamže, č. 49: *AAS* 105 (2013), 1040.

[4] DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: pastorálna konštitúcia o Cirkvi v súčasnom svete *Gaudium et spes* (7. decembra 1965), č. 58: *AAS* 58 (1966), 1079.

[5] Tamže, č. 44: *AAS* 58 (1966), 1065.

[6] Porov. EFRÉM SÝRSKY: *Komentáre k Diatessarónu*, 1, 18 – 19: SC 121, 52 – 53.

[7] Porov. FRANTIŠEK: encyklika *Laudato si'* (24. mája 2015), č. 68: *AAS* 107 (2015), 847.

[8] Porov. PAVOL VI.: encyklika *Ecclesiam suam* (6. augusta 1964), č. 60: *AAS* 56 (1964), 639.

[9] *Evangelii gaudium*, č. 27: *AAS* 105 (2013), 1031.

[10] Porov. JÁN PAVOL II.: posynodálna apoštolská exhortácia *Christifideles laici* (30. decembra 1988), č. 26: *AAS* 81 (1989), 438.

- [11] FRANTIŠEK: *Generálna audiencia* (12. júna 2019): *L'Osservatore Romano* 134 (13. júna 2019), 1.
- [12] DRUHÝ Vatikánsky koncil: dekrét o pastorálnej službe biskupov v Cirkvi *Christus Dominus* (28. októbra 1965), č. 30: *AAS* 58 (1966), 688.
- [13] JÁN PAVOL II.: *Prihovor účastníkom plenárneho zasadania Kongregácie pre klerikov* (20. októbra 1984), č. 3 a 4; *Insegnamenti* VII/2 (1984), 984 a 985; porov. aj JÁN PAVOL II.: apoštolská exhortácia *Catechesi tradendae* (16. októbra 1979), č. 67: *AAS* 71 (1979), 1322.
- [14] BENEDIKT XVI.: *Homília pri pastoračnej návšteve rímskej farnosti Panny Márie Hviezdy evanjelizácie* (10. decembra 2006): *Insegnamenti* II/2(2006), 795.
- [15] *Evangelii gaudium*, č. 28: *AAS* 105 (2013), 1032.
- [16] Porov. *Gaudium et spes*, č. 4: *AAS* 58 (1966), 1027.
- [17] Tamže, č. 1: *AAS* 58 (1966), 1025 – 1026.
- [18] *Evangelii gaudium*, č. 72 – 73: *AAS* 105 (2013), 1050-51.
- [19] Porov. BISKUPSKÁ SYNODA: 15. riadne generálne zhromaždenie (3. – 28. októbra 2018): „Mladí, viera a rozlišovanie povolania“, Záverečný dokument, č. 129: „V tomto kontexte by takáto vízia farskej činnosti, vymedzená hranicami územia a neschopná osloviť veriacich, zvlášť mladých, rôznorodými ponukami, uväznila farnosť v neprijateľnom zakonzervovaní a znepokojujúcej pastoračnej monotónnosti.“ *L'Osservatore Romano* 247 (29. – 30. októbra 2018), 10.
- [20] Porov. napríklad, *CIC*, kán. 102; 1015 – 1016; 1108, § 1.
- [21] Porov. *Christifideles laici*, č. 25: *AAS* 81 (1989), 436 – 437.
- [22] Porov. *Evangelii gaudium*, č. 174: *AAS* 105 (2013), 1093.
- [23] Porov. *Tamtiež*, č. 164 – 165: *AAS* 105 (2013), 1088 – 1089.
- [24] DRUHÝ Vatikánsky koncil: dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium* (21. novembra 1964), č. 11: *AAS* 57 (1965), 15.
- [25] Porov. *Evangelii gaudium*, č. 166 – 167: *AAS* 105 (2013), 1089 – 1090.
- [26] FRANTIŠEK: apoštolská exhortácia o povolání k svätosti v súčasnom svete *Gaudete et exsultate* (19. marca 2018), č. 35: *AAS* 110 (2018), 1120. V súvislosti s *gnosticismom* a *pelagianizmom* stojí za to pripomenúť si aj slová pápeža Františka: „Toto zosvetštenie býva živé najmä dvoma spôsobmi, ktoré sú navzájom hlboko prepojené. Prvým z nich je čaro gnosticizmu, viery uzatvorenej do subjektivismu, v ktorom človeka zaujíma len určitá skúsenosť alebo určitý rad úvah a poznatkov, ktoré vraj dokážu priniesť útechu a svetlo, ale daný človek v konečnom dôsledku zostane pre ne zatvorený v imanencii svojho vlastného rozumu a citov. Druhým je egocentrický prometeovský neopelagianizmus tých, ktorí sa v podstate spoliehajú len na vlastné sily a cítia sa nadradení nad druhými, pretože sa riadia

určitými normami alebo pretože sú neochvejne verní istému katolíckemu štýlu z minulosti.“
Evangelii gaudium, č. 94: *AAS* 105 (2013), 1059 – 1060; porov. aj KONGREGÁCIA PRE
NÁUKU VIERY, *List Placuit Deo* (22. februára 2018): *AAS* 110 (2018), 429.

[27] Porov. *List Diognetovi*, V, 1 – 10: *Patres Apostolici*, ed. F.X. Funk, vol. 1, Tubingae
1901, 398.

[28] Porov. JÁN PAVOL II.: apoštolský list *Novo millennio ineunte* (6. januára 2001), č. 1:
AAS 93 (2001), 266.

[29] *Evangelii gaudium*, č. 28: *AAS* 105 (2013), 1032.

[30] Porov. *CIC*, kán. 515; 518; 519.

[31] *Evangelii gaudium*, č. 28: *AAS* 105 (2013), 1031 – 1032.

[32] Tamže.

[33] Porov. FRANTIŠEK: posynodálna apoštolská exhortácia *Christus vivit* (25. marca 2019),
č. 238, Vatikán 2019.

[34] Porov. FRANTIŠEK: bula *Misericordiae vultus* (11. apríla 2015), č. 3: *AAS* 107 (2015),
400 – 401.

[35] BENEDIKT XVI.: *Príhovor brazílskym biskupom* (11. mája 2007), č. 3: *Insegnamenti*
III/1 (2007), 826.

[36] *Evangelii gaudium*, č. 198: *AAS* 105 (2013), 1103.

[37] Porov. FRANTIŠEK: *Každodenná meditácia v Dome sv. Marty* (30. októbra 2017).

[38] Porov. *Evangelii gaudium*, č. 186 – 216: *AAS* 105 (2013), 1098 – 1109.

[39] Porov. *Gaudete et exsultate*, č. 95 – 99: *AAS* 110 (2018), 1137 – 1138.

[40] Porov. *Evangelii gaudium*, č. 27: *AAS* 105 (2013), 1031; tamže, č. 189: *AAS* 105 (2013),
1099. „Zmena štruktúr, ktorá neprinesie nové názory a postoje, však nezabezpečí, aby sa aj
tieto štruktúry skôr či neskôr znovu nestali skazenými, príťažkými a neefektívnymi.“

[41] Tamže, č. 26: *AAS* 105 (2013), 1030 – 1031.

[42] *Christus Dominus*, č. 30: *AAS* 58 (1996), 688.

[43] FRANTIŠEK: *Predvianočný príhovor rímskej kúrii* (22. decembra 2016): *AAS* 109
(2017), 44.

[44] FRANTIŠEK: *Carta al Pueblo de Diós que peregrina en Chile* (31. mája 2018):

www.vatican.va/content/francesco/es/letters/2018/documents/papa-francesco_20180531_lettera-popolodidio-cile.html.

[45] Porov. tamže.

[46] Tamže.

- [47] *Lumen gentium*, č. 9: *AAS* 57 (1965), 13.
- [48] Porov. KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV: *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* (8. decembra 2016), č. 80 – 88. Vatikán 2016, s. 37-42.
- [49] Porov. *CIC*, kán. 374, § 1.
- [50]] Porov. *CIC*, kán. 374, § 2; Porov. KONGREGÁCIA PRE BISKUPOV, Direktórium pre pastoračnú službu biskupov *Apostolorum successores* (22. februára 2004), č. 217: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2110.
- [51] Porov. *CIC*, kán. 374, § 1.
- [52] Porov. tamže, kán. 374, § 2.
- [53]] Porov. *Apostolorum successores*, č. 218: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2114.
- [54] Porov. *CIC*, kán. 515, § 2.
- [55] Porov. tamže, kán. 86.
- [56] Porov. tamže, kán. 120, § 1.
- [57]] Porov. tamže, kán. 121 – 122; *Apostolorum successores*, č. 214: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2099.
- [58] Porov. *CIC*, kán. 51.
- [59] Porov. tamže, kán. 120-123.
- [60] Porov. tamže, kán. 500, § 2 a 1222, § 2.
- [61] Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE KULTÚRU, *Usmernenia ohľadom rušenia a ďalšieho využitia kostolov“ (La dismissione e il riuso ecclesiale di chiese. Linee guida)* (17. decembra 2018): <http://www.cultura.va/content/cultura/it/pub/documenti/decommissioning.html>.
- [62] Porov. *CIC*, kán. 1222, § 2.
- [63] *Tamže*, kán. 374, § 2.
- [64] Porov. *Apostolorum successores*, č. 217: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2110.
- [65] Porov. *CIC*, kán. 554, § 1.
- [66] *Tamže*, kán. 555, § 1, 1.
- [67] *Tamže*, kán. 555, § 4.
- [68] Porov. tamže, kán. 500, § 2.
- [69] Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE PASTORÁCIU MIGRANTOV A CESTUJÚCICH, *Erga migrantes caritas Christi* (3. mája 2004), č. 95: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2548.

- [70] Porov. *Apostolorum successores*, č. 215, b): *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2104.
- [71] Porov. tamže.
- [72] Porov. *CIC*, kán. 517, § 1.
- [73] Porov. *CIC*, kán. 526, § 1.
- [74] Porov. tamže.
- [75] Porov. tamže, kán. 522.
- [76] Porov. tamže, kán. 553 – 555.
- [77] Porov. tamže, kán. 536.
- [78] Porov. tamže, kán. 537.
- [79] Porov. tamže, kán. 500, § 2.
- [80]] Porov. *Apostolorum successores*, č. 219: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2117; je vhodné vyhradiť pomenovanie „pastoračná zóna“ len pre tento druh zoskupení, aby to nespôsobovalo nedorozumenia.
- [81] Porov. *CIC*, kán. 134, § 1 a 476.
- [82] Treba mať na pamäti, že: a) to, čo sa uvádza o „diecéznom biskupovi“, platí aj pre tých, ktorí sú mu podľa práva rovní; b) to, čo sa uvádza o farnosti a o farárovi, platí aj pre kvázifarnosť a kvázifarára; c) to, čo sa týka veriacich laikov, vzťahuje sa aj na členov inštitútov zasväteného života alebo spoločností apoštolského života, ktorí nie sú klerikmi, pokiaľ nie je výslovne uvedené, že sa to vzťahuje špeciálne na laikov; d) pojem „moderátor“ má rôzne významy, a to na základe kontextu, v akom sa používa v tejto inštrukcii, v súlade s normami kódexu.
- [83] Porov. *Lumen gentium*, č. 26: *AAS* 57 (1965), 31 – 32.
- [84] Porov. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, č. 83; 88.e, s. 37; 39.
- [85] Porov. *CIC*, kán. 275, § 1.
- [86] Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: dekrét o účinkovaní a živote kňazov *Presbyterorum ordinis* (7. decembra 1965), č. 8: *AAS* 58 (1966), 1003.
- [87] Porov. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, č. 88, s. 39 – 40.
- [88] Porov. FRANTIŠEK, *Príhovor účastníkom kongresu organizovaného Kongregáciou pre klerikov pri príležitosti 50. výročia koncilových dekrétov Optatam totius a Presbyterorum ordinis* (20. novembra 2015): *AAS* 107 (2015), 1295.
- [89] Porov. *CIC*, kán. 150.
- [90] Porov. tamže, kán. 521, § 1.

- [91] Porov. tamže, kán. 520, § 1.
- [92] Tamže, kán. 519.
- [93] Porov. tamže, kán. 532.
- [94] Porov. tamže, kán. 1257, § 1.
- [95] *Christus Dominus*, č. 31: *AAS* 58 (1965), 689.
- [96] *CIC*, kán. 522.
- [97] Porov. tamže, kán. 1748.
- [98] Porov. tamže, kán. 526, § 1.
- [99] Porov. tamže, kán. 152.
- [100] Porov. tamže, kán. 538, § 1 – 2.
- [101] Porov. tamže, kán. 1740 – 1752, berúc do úvahy kán. 190 – 195.
- [102] Porov. tamže, kán. 538, § 3.
- [103] Porov. tamže.
- [104] Porov. tamže, kán. 189.
- [105] Porov. tamže, kán. 189, § 2 a *Apostolorum successores*, č. 212: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2095.
- [106] *Apostolorum successores*, č. 212: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2095.
- [107] Porov. *CIC*, kán. 539-540.
- [108] Porov. zvlášť *CIC*, kán. 539, 549, 1747, § 3.
- [109] Tamže, kán. 517, § 1; porov. tiež kán. 542 – 544.
- [110] Porov. kán. 517, § 1 a 526, § 1.
- [111] Porov. tamže, kán. 543, § 1.
- [112] Porov. tamže, kán. 543, § 2, 3.; je aj právnym zástupcom z hľadiska občianskeho práva v tých krajinách, v ktorých je farnosť uznávaná štátom ako právny subjekt.
- [113] Porov. tamže, kán. 543, § 1.
- [114] Porov. tamže, kán. 517, § 1.
- [115] Porov. tamže, kán. 545, § 2; uvádza sa tu príklad kňaza skúseného v duchovnom živote, ale s chatrným zdravím, ktorý je vymenovaný za riadneho spovedníka pre päť územne susediacich farností.
- [116] Porov. tamže, kán. 265.
- [117] Porov. tamže, kán. 1009, § 3.

- [118] František, *Príhovor počas stretnutia s kňazmi a zasvätenými osobami*, Miláno (25. marca 2017): *AAS* 109 (2017), 376.
- [119] Porov. 376 – 377.
- [120] *Lumen gentium*, č. 29: *AAS* 57 (1965), 36.
- [121] PAVOL VI., Príhovor počas audiencie pre účastníkov Medzinárodného kongresu o diakonáte (25. októbra 1965): *Enchiridion sul Diaconato* (2009), 147 – 148.
- [122] Porov. *CIC*, kán. 150.
- [123] KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY: *Iuvenescit Ecclesia* List biskupom Katolíckej cirkvi o vzťahu medzi hierarchickými a charizmatickými darmi pre život a poslanie Cirkvi.
- [124] Tamže, č. 22. *Enchiridion Vaticanum* 32 (2016), 738.
- [125] Porov. *CIC*, kán. 573, § 1.
- [126] Porov. KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA – KONGREGÁCIA PRE BISKUPOV: *Mutuae relationes*. Smernice o vzťahu medzi biskupmi a rehoľníkmi v Cirkvi (14. mája 1978), č.10; 14, a): *Enchiridion Vaticanum* 6 (1977-1979), 604 – 605; 617 – 620; porov. tiež *Apostolorum successores*, č. 98: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 1803 – 1804.
- [127] Porov. *Evangelii gaudium*, č. 102: *AAS* 105 (2013), 1062 – 1063.
- [128] Porov. *Christifideles laici*, č. 23: *AAS* 81 (1989), 429.
- [129] *Evangelii gaudium*, č. 201: *AAS* 105 (2013), 1104.
- [130] *Lumen gentium*, č. 31: *AAS* 57 (1965), 37.
- [131] PAVOL VI.: apoštolská exhortácia *Evangelii nuntiandi* (8. decembra 1975), č. 73: *AAS* 68 (1976), 61.
- [132] Porov. *Evangelii gaudium*, č. 81: *AAS* 105 (2013), 1053 – 1054.
- [133] Porov. *CIC*, kán. 517, § 2.
- [134] Porov. *Apostolorum successores*, č. 215, c): *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2105.
- [135] KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV: (Interdikasteriálna) inštrukcia o niektorých otázkach spolupráce veriacich laikov na kňazskej službe *Ecclesiae de mysterio* (15. augusta 1997), čl. 4, § 1 a – b): *AAS* 89 (1997) 866 – 867; porov. aj *Apostolorum successores*, č. 215, c): *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2105. Tomuto kňazovi bude prináležať aj právne zastupovanie farnosti, či už kánonicky alebo civilne, tam, kde to predpokladá zákon štátu.
- [136] Predtým, než sa diecézny biskup uchýli k riešeniu, ktoré pripúšťa kán. 517, § 2, nech prezieravo zväží ďalšie alternatívne možnosti, ktoré by sa mohli prijať, ako napríklad

zapojenie starších kňazov, ktorí sú stále schopní vykonávať službu, zverenie viacerých farností jednému farárovi alebo zverenie rôznych farností skupine kňazov ako celku (*in solidum*).

[137] Porov. *Ecclesiae de mysterio*, čl. 4, § 1, b): *AAS* 89 (1997), 866 – 867, a KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV, inštrukcia *Kňaz, pastier a vodca farského spoločenstva* (4. augusta 2002), č. 23 a 25, ide najmä o „spoluprácu *ad tempus* pri vykonávaní pastoračnej starostlivosti o farnosť“, porov. č. 23: *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), 834 – 836.

[138] Porov. *Kňaz, pastier a vodca farského spoločenstva*, č. 25: *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), 836.

[139] *CIC*, kán. 517, § 2.

[140]] Porov. *Kňaz, pastier a vodca farského spoločenstva*, č. 23: *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), 834.

[141] Porov. *Ecclesiae de mysterio*, čl. 1, § 3: *AAS* 89 (1997), 863.

[142] Porov. *Kňaz, pastier a vodca farského spoločenstva*, č. 23: *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), 835.

[143]] Porov. *Apostolorum successores*, č. 112: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 1843.

[144] Treba pamätať na to, že okrem tých, ktoré prislúchajú službe (ministériu) lektorátu, patrí medzi liturgické funkcie, ktoré môže diecézny biskup po konzultácii s biskupskou konferenciou dočasne zveriť laickým veriacim, mužom a ženám, aj služba pri oltári pri zachovaní príslušnej kánonickej normy; porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE INTERPRETÁCIU LEGISLATÍVNYCH TEXTOV, *Odpoveď* (11. júla 1992), *AAS* 86 (1994), 541; KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ, obežník (15. marca 1994), *AAS* 86 (1994), 541 – 542.

[145] Porov. *CIC*, kán. 205.

[146] *Tamže*, kán. 230, § 1.

[147] V úkone, ktorým biskup zveruje uvedené úlohy diakonom alebo laickým veriacim, jasne určí funkcie, ktoré sú oprávnení vykonávať a na aký dlhý čas.

[148] *CIC*, kán. 1248, § 2.

[149] *Tamže*, kán. 861, § 1.

[150] *Tamže*, kán. 766.

[151] *Ecclesiae de mysterio*, čl. 3, § 4: *AAS* 89 (1997), 865.

[152] Porov. *CIC*, kán. 767, § 1; *Ecclesiae de mysterio*, čl. 3, § 1: *AAS* 89 (1997), 864.

- [153] *CIC*, kán. 1112, § 2; porov. JÁN PAVOL II.: apoštolská konštitúcia *Pastor Bonus* (28. júna 1998), čl. 63: *AAS* 80 (1988), 876, o kompetenciách Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí.
- [154] FRANTIŠEK: *Homília v Dome sv. Marty* (21. októbra 2013): *L'Osservatore Romano* 242 (21. – 22. októbra), 8.
- [155] Porov. *CIC*, kán. 537 a 1280.
- [156] V súlade s kán. 532 *CIC* je farár zodpovedný za farské majetky, aj keď pri ich spravovaní musí využívať spoluprácu odborníkov z radov laikov.
- [157] Porov. *CIC*, kán. 115, § 2 a analogicky kán. 492, § 1.
- [158] Porov. tamže, kán. 537 a *Apostolorum successores*, č. 210: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003 – 2004), 2087.
- [159] Porov. *CIC*, kán. 517 a 526.
- [160] Porov. tamže, kán. 1287 § 1.
- [161] Porov. tamže, kán. 536, § 1.
- [162] FRANTIŠEK: *Príhovor počas stretnutia s duchovenstvom, osobami zasväteného života a členmi pastoračných rád*, Assisi (4. októbra 2013): *Insegnamenti* I/2 (2013), 328.
- [163] FRANTIŠEK: *Homília pri svätej omši na slávnosť Zoslania Ducha Svätého*, 4. júna 2017: *AAS* 109 (2017), 711.
- [164] Porov. *Lumen gentium*, č. 10: *AAS* 57 (1965), 14.
- [165] Porov. KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV, Obežník *Omnes christifideles* (25. januára 1973), č. 4 a 9; *Enchiridion Vaticanum* 4 (1971 – 1973), 1199 – 1201 a 1207 – 1209; *Christifideles laici*, č. 27: *AAS* 81 (1989), 440 – 441.
- [166] FRANTIŠEK, Generálna audiencia (23. mája 2018).
- [167] PAVOL VI., Apoštolský list vo forme *Motu proprio Ecclesiae Sanctae* (6. augusta 1966), I, 16, § 1: *AAS* 58 (1966), 766; porov. *CIC*, kán. 511.
- [168] *Evangelii gaudium*, č. 31: *AAS* 105 (2013), 1033.
- [169] Porov. *CIC*, kán. 536, § 2.
- [170] Porov. tamže, kán. 212, § 3.
- [171] Tamže, kán. 536, § 2.
- [172] Porov. *Kňaz, pastier a vodca farského spoločenstva*, č. 26: *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), 843.
- [173] Porov. *CIC*, kán. 516, § 1.
- [174] Porov. tamže, kán. 515, § 2.

[175] Porov. tamže, kán. 516, § 2.

[176] Porov. tamže, kán. 1214; 1223 a 1225.

[177] Porov. tamže, kán. 848 a 1264, 2., ako aj kán. 945 – 958 a KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV, dekrét *Mos iugiter* (22. februára 1991), schválený v osobitnej forme Jánom Pavlom II. *Enchiridion Vaticanum* 13 (1991 – 1993), 6 – 28.

[178] *CIC*, kán. 946.

[179] Tamže, kán. 947.

[180] Tamže, kán. 945, § 2.

[181] FRANTIŠEK: posynodálna apoštolská exhortácia *Christus vivit* (25. marca 2019), č. 231, Vatikán 2019.

[182] FRANTIŠEK: *Stretnutie s poľskými biskupmi*, Krakov (27. júla 2016): *AAS* 108 (2016), 893.

[183] FRANTIŠEK: *Posolstvo k Svetovému dňu misií 2017* (4. júna 2017), č. 10: *AAS* 109 (2017), 764.